

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА
КАФЕДРА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «УКРАЇНСЬКІ ЮТУБКАНАЛИ ЯК
ТЕХНОЛОГІЯ БОРОТЬБИ З ІСТОРИЧНИМИ
МІФАМИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ З РОСІЄЮ»**

на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
освітньо-професійної програми Управління інформаційно-комунікаційною діяльністю

*Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело*

_____ Василь ЧОРНОМАЗ

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ДЗДМ-61

Василь ЧОРНОМАЗ

Керівник: Володимир Даниленко, к.філол.н., доц.

Рецензент: Світлана Стежко, к.філол.н., доц.

Київ 2024

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут менеджменту та підприємництва
Кафедра документознавства та інформаційної діяльності

рівень вищої освіти другий «Магістр»
спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
освітня програма: Інформаційна аналітика та зв'язки з громадськістю
форма навчання: денна

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри документознавства
та інформаційної діяльності

_____ Т. М. Сидоренко
«___» _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Чорномаза Василя Богдановича

1. Тема роботи: «Українські ютубканали як технологія боротьби з історичними міфами в інформаційній війні з Росією».

Керівник кваліфікаційної роботи: Володимир ДАНИЛЕНКО, к.філол.н., доц. каф., затверджено наказом Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій від «15» жовтня 2024 року № 320.

2. Строк подання студентом роботи: 15 грудня 2024 р.

3. Вихідні дані про роботу: дослідження ролі українських ютубканалів в боротьбі з російськими історичними міфами.

Об'єкт дослідження: російсько-українська інформаційна війна.

Предмет дослідження: українські ютубканали в боротьбі з російськими історичними міфами.

4. Перелік питань, які потрібно розробити:

1. Історія українського ютубу.

2. Тематичний контент українських ютубканалів.

3. Історія в російсько-українській інформаційній війні

4. Актуальність історичних ютубканалів у контексті інформаційної війни.

5. Перелік ілюстративного матеріалу: презентація

6. Дата видачі завдання: «07» вересня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення тематики, вибір наукового керівника, уточнення теми	09.09.2024	виконано
2.	Розроблення та складання плану кваліфікаційної магістерської роботи	17.09.2024	виконано
3.	Підготовка 1 розділу	08.10.2024	виконано
4.	Підготовка 2 розділу	29.10.2024	виконано
5.	Підготовка 3 розділу	22.11.2024	виконано
6.	Висновки	29.11.2024	виконано
7.	Підготовка остаточного варіанту роботи	12.12.2024	виконано
8.	Написання відгуку науковим керівником	13.12.2024	виконано
9.	Оформлення та представлення роботи на кафедрі та перевірка на плагіат	16.12.2024	виконано
10.	Підготовка доповіді, презентації та ілюстративного матеріалу, рецензія	18.12.2024	виконано
11.	Попередній захист роботи	20.12.2024	виконано
12.	Основний захист кваліфікаційної магістерської роботи	23.01.2025	виконано

Здобувач вищої освіти _____

Василь ЧОРНОМАЗ

Науковий керівник роботи _____

Володимир ДАНИЛЕНКО

РЕФЕРАТ

Текстова частина кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра: 68 стор., 51 джерело.

Мета роботи – дослідження участі українських історичних ютубканалів у боротьбі з російськими історичними міфами, які використовує Російська Федерація в інформаційній війні з Україною.

Об'єкт дослідження – російсько-українська інформаційна війна.

Предметом дослідження є використання російських історичних міфів в інформаційній війні Росії з Україною.

Короткий зміст роботи: Російська війна в Україні проходить не лише на лінії бойового зіткнення, а й на інформаційному фронті. Для розколу й ослаблення єдності українського суспільства Російська Федерація використовує свої історичні міфи, створені для утримання українського народу в зоні імперського впливу колишньої метрополії на колишню колонію. Щоб протистояти цим впливам, Україна створила понад сотню історичних ютубканалів, які користуються масовою популярністю. За допомогою їх популярні блогери розвінчують історичні міфи, на яких століттями трималася Російська імперія, Радянський Союз та нинішня Російська Федерація, що взяла курс на відродження імперії. За час війни з Росією Україна здобула значний досвід у виявленні фальшивої інформації та відвертої історичної брехні, яку ворог використовує для введення в оману українського суспільства.

Ключові слова: інформаційна війна, історичний міф, ютубканал, блогер, медіаосвіта, критичне мислення, інформаційні джерела, пропаганда, інформаційні війська.

ABSTRACT

Text part of the qualification work for the degree of Master: 68 pages, 51 sources.

The purpose of the work is to study the participation of Ukrainian historical YouTube channels in the fight against Russian historical myths used by the Russian Federation in the information war with Ukraine.

The object of the study is the Russian-Ukrainian information war. The subject of the study is the use of Russian historical myths in the information war of Russia with Ukraine.

Summary of the work: The Russian war in Ukraine is taking place not only on the front lines, but also on the information front. To split and weaken the unity of Ukrainian society, the Russian Federation uses its historical myths, created to keep the Ukrainian people in the zone of imperial influence of the former metropolis on the former colony. To resist these influences, Ukraine has created over a hundred historical YouTube channels that are massively popular. With their help, popular bloggers debunk historical myths that have held the Russian Empire, the Soviet Union, and the current Russian Federation, which has taken a course for the revival of the empire, for centuries. During the war with Russia, Ukraine has gained significant experience in identifying false information and outright historical lies that the enemy uses to mislead Ukrainian society.

Key words: information war, historical myth, YouTube channel, blogger, media education, critical thinking, information sources, propaganda, information troops.

ЗМІСТ

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....	5
ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЮТУБУ	
1.1. Ютуб як інструмент впливу на суспільство.....	12
1.2. Історія появи та становлення українського ютубу	15
1.3. Проблеми та перспективи розвитку українського ютубу.....	17
РОЗДІЛ 2. ТЕМАТИЧНИЙ КОНТЕНТ УКРАЇНСЬКИХ ЮТУБКАНАЛІВ	
2.1. Тематика історичних ютубканалів.....	24
2.2. Структура, манера ведення і стиль каналів.....	28
РОЗДІЛ 3. ІСТОРІЯ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ	
3.1. Інформаційні війни та російські міфи про Україну.....	34
3.2. Боротьба за Київську Русь.....	41
3.3. Постать Феофана Прокоповича в історії України та Росії.....	42
РОЗДІЛ 4. АКТУАЛЬНІСТЬ ІСТОРИЧНИХ ЮТУБКАНАЛІВ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ	
4.1. Ринок історичних ютубканалів в Україні.....	47
4.2. Дослідження місії та впливу історичних ютубканалів України.....	52
4.3. Тенденції розвитку та перспектив історичної тематики на українському ютубі.....	54
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Автор – фізична особа, що створює творчий, інтелектуальний, науковий чи будь-який інший контент.

Блог – вебсайт або його розділ, який містить у собі певну інформацію: думки, новини, поради тощо. Блог може мати різні тематики – від особистих щоденників до професійних публікацій в конкретній галузі.

Блогер – автор блогу, який створює та поширює певний контент в інтернеті.

Влог – формат блогу, який використовує відео як основний засіб комунікації з аудиторією.

Інформаційна війна – дії, спрямовані на маніпулювання громадською думкою за допомогою засобів масової інформації та соціальних мереж.

Історична пам'ять – це сукупність знань, спогадів, думок та емоцій, пов'язаних з історичними подіями, які передаються з покоління в покоління та використовуються для формування колективного почуття ідентичності групи чи нації.

Історичний фейк – свідомо неправдива інформація про історичні події або особистості, які використовуються для введення в оману аудиторії.

Історичний ютубканал – це канал на відеохостингу ютубу на тему історії.

Історичні війни – конфлікти, які виникають між групами або націями на основі різних інтерпретацій історичних подій та пам'яті.

Контент – будь-який інформаційний матеріал, що створюється для розповсюдження через різні канали масової комунікації.

Медіасфера – сфера діяльності засобів масової комунікації.

Міф про три братні народи – ідеологічний міф, який виник у Радянському Союзі, згідно з яким росіяни, українці та білоруси є "трьома братніми народами", які об'єднані одним корінням, культурою та історією.

Міф про українську мову як діалект російської – неправдиве твердження, вигадане для підняття престижу російської мови та дискредитації української мови.

Міф, що Україну створив Ленін – путінська теза, яка виникла у 2022 році з метою виправдати військову агресію Росії проти України.

Монетизація на платформі ютубу означає заробіток грошей за розміщення реклами у відеоблозі.

Національна свідомість – стійкі уявлення громадян про свою приналежність до певної національності, її історичних традицій, культурних цінностей та культурної спадщини.

Національний міф – спотворена інформація про культурні чи історичні особливості націй.

Новоросія – термін, який використовувався для опису території на південному сході України, яку окупувала Росія; пропагандистський термін, який використовується для позначення південно-східних частин України для заперечення унітарності української держави.

Патреон – онлайн-платформа, яка дозволяє творцям контенту заробляти гроші на своїй творчості через систему місячних підписок.

Підписник – людина, яка оформила підписку на певний сервіс або послугу, що надається через інтернет; користувач інтернету, який стежить за певною сторінкою чи блогом на вебсервісі, у соціальній мережі.

Пропаганда – широкомасштабна система дисемінації ідеології або політичних поглядів для впливу на громадську думку та переконання людей, що поширюється через ЗМІ.

Ребрендинг нації – процес, за допомогою якого нація намагається змінити свій імідж або самоназву. Цей термін також використовується для опису стратегій, які використовують політики та громадські лідери для зміни сприйняття своєї країни

або народу серед міжнародної спільноти. Наприклад, у 1721 році за правління Петра I відбувся ребрендинг Московського царства, яке перейменували в Росію.

Російські наративи – ідеологічні сенси, які пропагує російська влада і засоби масової інформації для відродження імперської величі Росії.

Ютубер – автор контенту на платформі ютуб.

Ютубканал – випуски на платформі ютуб, де ютубер регулярно оприлюднює свій відеоконтент.

ВСТУП

Питання національної ідентичності для України досить чутливе, адже це важлива віха не тільки становлення української нації, а й питання фізичного та суб'єктного існування держави. На формування ідентичності впливає багато чинників, важливим із яких є історична свідомість та історична пам'ять.

Аргументів, чому важливо вивчати історію, багато, та головний із них полягає в потребі вчитися на помилках минулого, оскільки народами керують їхні історичні традиції. Особливо виразно це показали події 2014 року та після 24 лютого 2022 року. Знання і досвід, які український народ ціною гірких втрат отримав у минулому, потрібно ефективно застосовувати в теперішньому, щоб не перенести допущені помилки в майбутнє.

У першій половині XX століття значна частина європейських політиків вважала, що треба проводити політику умиротворення Адольфа Гітлера, а територіальними поступками можна задовольнити його амбіції, аби не спровокувати військовий конфлікт, але це не спрацювало. Якщо провести аналогію із сучасними українськими подіями, то в ЗМІ деяких західних країн, які є союзниками України, періодично з'являються знайомі російські наративи. Так, 20 травня 2022 року американське видання The New York Times опублікувало редакційну статтю, яка відразу набула скандального розголосу, що Україна має шукати територіальний компроміс із Росією, бо все одно її не переможе, а підтримка США не може бути довготривалою [48].

В США та інших демократичних країнах завжди були люди з лівим поглядами, і часто західних лівих, як і правих, фінансували Радянський Союз і Російська Федерація. Знання української та зарубіжної історії надзвичайно важливе для українського суспільства. Це потрібно, щоб назавжди викоренити з української свідомості малоросійські комплекси. Тож саме цю місію зараз виконують в Україні історичні ютубканали.

Актуальність дослідження історичних ютубканалів в українському інформаційному просторі зумовлена важливістю зростання історичної грамотності громадян України, що має розвиватись разом із загальною медіаграмотністю, яка важлива для збереження єдності українського суспільства та опору російським історичним наративам, що використовуються в інформаційній війні з Україною. Вигадані події та їх викривлені трактування є причинами, якими Кремль виправдовує війну проти України. Історичні канали та програми в ютубі допомагають у боротьбі проти російської пропаганди, руйнуючи міфи та поширюючи достеменні події минулого. Крім офіційних публікацій і відеоматеріалів, важливу роль у просуванні російських історичних міфів виконують російська фабрики тролів [3] та російські ботоферми на території України і країн євроатлантичної співдружності, які підтримують Україну в її справедливій війні за свою незалежність.

Метою роботи є дослідження української історичної блогосфери в контексті російсько-української інформаційної війни.

Для досягнення мети були виконані такі **завдання**:

- проаналізовано канали на історичну тематику в українському ютубі, їх авторів та аудиторію;
- порівняно структуру і формати, спеціалізацію та напрямки роботи каналів;
- досліджено роль історії в інформаційній російсько-українській війні;
- визначено актуальність роботи історичних ютубканалів.

Об'єктом дослідження є російсько-українська інформаційна війна.

Предметом дослідження є використання Україною історичних ютубканалів в інформаційній війні з Росією..

Ступінь наукового опрацювання проблеми: про українські ютубканали є дослідження Т. Рудакової та А. Онковича; про особливості інтернет-журналістики на історичну тематику в умовах війни – праця Д. Воздігана;

історичні медіа про історію досліджено у М.Дорош; висвітлення боротьби українського народу за свою державність у ЗМІ – в Н.Зикун; про політичну історію в українських ЗМІ – у дослідженні О.Мандебури; про історичні науково-популярні видання України – у М.Дорош; про історико-культурний контент тижневика «Дзеркало тижня» – в А.Мадей; про блогосферу як історичне джерело є праця О.Михайлова; про історичні медіа України – В.Кульженко.

У дослідженні використані такі **методи**: системно-структурний, спостереження, контент-аналіз, узагальнення, порівняння.

Апробація матеріалів роботи та публікації. Окремі положення роботи були апробовані на II Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Соціальні комунікації в умовах глобалізації суспільства: виклики та перспективи», яка відбулася 07 листопада 2024 року в Державному університеті інформаційно-комунікаційних технологій. За результатами роботи конференції опубліковано тези «Українські ютубканали в інформаційній війні з російськими історичними міфами».

Матеріали роботи можуть бути використані для вивчення інформаційних війн, історії України, українознавства, для загального культурного розвитку студентської спільноти, для прищеплення громадянам поваги до культурної та історичної спадщини України, підвищення інтересу до минулого держави, популяризації вивчення правдивої української історії.

Структура та обсяг дослідження. Магістерська робота складається з термінологічного словника, вступу, чотирьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та літератури. У «Вступі» визначена актуальність теми, сформульовано мету роботи та наукові завдання, предмет та об'єкт дослідження, подано ступінь наукового опрацювання проблеми, мету дослідження, апробацію роботи, структуру і обсяг дослідження. У першому розділі «Історія українського ютубу» аналізуються історія появи цієї платформи в українському інформаційному просторі. У другому розділі «Тематичний

контент українських ютубканалів» досліджуються тематична спеціалізація українських ютуберів. У третьому розділі «Історія в російсько-українській інформаційній війні» вивчаються російські імперські міфи, які Російська Федерація використовує для розколу та поневолення України. У четвертому розділі «Актуальність історичних ютубканалів в контексті інформаційної війни» аналізується роль історичних ютубканалів у спротиві інформаційним атакам на українську масову свідомість Росії, в яких пропагандистські міфи використовуються в якості технології розколу і ослаблення українського суспільства. У «Висновках» узагальнено результати дослідження. Загальний обсяг роботи становить 67 сторінок. Перелік джерел та літератури складає 51 найменування.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЮТУБУ

Український ютуб — явище не нове, але мало досліджене. Його популярність зростає з кожним днем. Якщо раніше українці споживали на переважно російський контент, то сьогодні українські медіапроекти якщо не витіснили в окремих сферах, то успішно конкурують з іншими зарубіжними майданчиками. Звісно ж, розвитку вітчизняного ютубу сприяло повномасштабне вторгнення Росії в 2022 році, коли українці почали ігнорувати все російське. Але насправді перші зародки українського ютубу, зокрема й на історичну тематику, з'явилися значно раніше.

1.1. Ютуб як інструмент впливу на суспільство

Ютуб з'явився 2005 року в США і став відомим своїми можливостями для створення та розповсюдження відеосюжетів. Інтернетхостинг ютубу здатний виконувати багато функцій: від простого збереження відео до створення відеоблогів та живого стримінгу. У 2024 році ютуб посів друге місце за популярністю серед соціальних мереж. Щомісяця платформу переглядає 2,70 мільярда активних користувачів. Щохвилини в ютубі завантажується 500 годин відео. 89,5 % відвідувань відбувається з мобільних пристроїв і смартфонів. У рік повномасштабного вторгнення Росії в Україну серед 76,6% громадян України, які використовували соціальні мережі як джерело інформації, 61% обрало ютуб. Ці цифри — індикатор того, який значний вплив може мати ця інформаційна платформа на суспільство [46].

Ютуб, який раніше вважався платформою для музичних і б'юті-блогерів, зазнав трансформації, ставши потужним впливовим фактором у сфері політики та громадського життя. Його вплив поширився навіть на сферу освіти.

Під час опитування 800 німецьких студентів, проведеного «Радою з питань культурної освіти», було виявлено, що майже 50% респондентів використовують ютуб як освітній інструмент. Ключовим фактором учасники назвали величезну колекцію інформативних відео на вебсайті. Автори дослідження роблять висновки, що ютуб став найбільш популярним цифровим ресурсом і культурним центром для молодого покоління [40]. Саме тому трансформація української освіти повинна враховувати технічний прогрес та суспільні тенденції серед сучасних підлітків: навчання може бути цікавим, пізнавальним та ефективним завдяки інтеграції соціальних мереж у життя звичайних школярів не лише у вільний від навчання час.

Інша важлива територія впливу ютубу — громадське та політичне життя. Телевізійні передачі почали витіснятися на периферію уваги, а замість них популярності набрали ютубканали, де експерти і неспеціалісти обговорюють останні внутрішні та світові події. Розвиток технологій очевидний у нашому повсякденному житті, включно з широким охопленням ютубу, який підключає його до кожної родини. Через популярність ютубу ця інформаційна платформа стала важливим простором для використання Кремлем маніпуляційних технологій проти України та країн, які підтримують українську боротьбу за свою свободу [16, 65].

Одна із найважливіших сфер суспільного життя в сучасності, на яку доволі сильно впливає ютуб — ведення інформаційної війни. Згідно зі звітом ІТ-компанії Tremendum, яка вивчала російську пропаганду в розділі коментарів до англomовних відео ютубу, 24-25 лютого 2022 року було зареєстровано понад 3500 акаунтів. З них майже тисячу було визнано «суперпродуктивними». На ранніх етапах війни експерти спостерігали скоординовану діяльність тисяч користувачів у тому, що зазвичай називають атаками ботів. Натомість українці розпочали власне протистояння на фронті ютубу: на десятках каналів почали з'являтися інформаційні та просвітницькі відео, які мали на меті розвінчати російську

пропаганду [49]. Особливу роль в інформаційній війні виконують блогери [20]. Російські нарративи проникають в усю медіасферу України, і ці нарративи виконують різні ситуативні й глобальні завдання, які ставлять перед собою російська пропаганда [28, 10]. Інформаційна війна стала важливим явищем у боротьбі різних країн за своє домінування у сучасному глобалізованому світі [35, 188].

Із березня 2022 року, коли повномасштабна війна Росії з Україною була в розпалі, українізація раптово захопила всі соціальні мережі, в тому числі і ютуб. Блогери, зірки, інфлюенсери, журналісти масово перейшли на створення контенту українською мовою і створили неймовірну кількість патріотичного контенту. Однак не всі канали відразу наслідували цей приклад. Десятки з них стали яскравими прикладами глибокого зсуву української свідомості. Те, що колись цікавило лише обраних, під час повномасштабної війни Росії з Україною захопило широку українську аудиторію. Гуманітарні теми, зокрема ті, що стосуються самоідентифікації, викликають сплеск інтересу серед українців. Багато хто шукає історичні канали, щоб дізнатися більше про минуле свого народу.

«Історія без міфів», один із найпопулярніших зараз ютубканалів, з моменту створення у 2020 році значно розширив коло своїх шанувальників [9]. Головним ведучим каналу є кандидат історичних наук Владлен Мараєв, а до відеозаписів запрошуються експерти з різних галузей. Стиль ведення передач у каналі академічний, стриманий, подекуди навіть консервативний. Іноді автор дозволяє собі жарти, намагаючись доступно пояснити особливості історичної епохи, про яку йде мова. Користувачі обирають для перегляду відео «Історії без міфів», щоб розширити свої знання з історії України. Причому українська історія подається в контексті світової. Це ефективно для протистояння в російсько-українській інформаційній війні, в якій історія використовується Росією для створення імперських міфів, які використовує російська пропаганда для того, щоб

виправдати розв'язану нею війну та вбивства, арешти і грабежі українського народу.

Ютуб – сфера особистої суб'єктивної інтерпретації. І хоча деякі матеріали відзначаються дотепністю і емоційною подачею інформації, вони не завжди відповідають стандартам старих медіа. При цьому соцмережі залишаються простором свободи і творчості для соціально активних людей. На прикладі соціальних мереж інстаграм та фейсбук українці впевнились, що обмеження соцмереж, як це роблять авторитарні Росія, Білорусь, Китай, Північна Корея та інші недемократичні країни, можна створити систему масової самоосвіти у багатьох галузях життя. В авторитарних країнах насамперед блокуються акаунти, які розповсюджують правду про жахливі злочини влади проти населення. Завдяки хештегам у фейсбуці та інстаграмі значна кількість іноземців упевнились в тому, що Росія здійснює геноцид проти українського народу, порушуючи всі можливі правила ведення війни та моральні принципи. Щоб мінімізувати вплив пропагандистських історичних міфів на масову свідомість, треба сприяти підвищенню медіаграмотності та загального рівня культури населення. Це допоможе зменшити вплив неправдивої та руйнівної інформації на суспільство. Необхідно також сприяти здоровій конкуренції серед авторів контенту, дискусіям і дебатам, розвивати довіру до джерел інформації.

1.2. Історія появи та становлення українського ютубу

Український ютуб з'явився в 2012 році, ставши доступним для української аудиторії, що сприяло швидкому розвитку і популяризації національного відеоконтенту на цій платформі. На початку своєї роботи цей інформаційний майданчик був призначений для використання як засіб для зв'язку між користувачами та авторами відео. Сьогодні можливості платформи не обмежуються лише поширенням відео. Будь-який користувач може проводити

прямі ефіри та стрими в режимі реального часу, спілкуватися в коментарях, використовувати соцмережу як майданчик для освіти та розвитку, будувати творчу кар'єру, знайти аудиторію прихильників та заробляти кошти.

Першопрохідців серед українських каналів ютубу знайти доволі складно. У 2008 та 2009 роках створили власні сторінки найбільші українські телеканали «1+1» та ICTV. Але спеціального контенту для окремої платформи створено не було. Здебільшого на майданчики завантажувались ті ж програми, що транслювались по телебаченню. Пізніше така практика переходу з телебачення на ютуб стала досить популярною. Завели свої акаунти в ютубі Роман Скрипін, Дмитро Гордон, Віталій Портников, Роман Цимбалюк, Сергій Стерненко та інші. У жовтні 2012 року було створено канал «Телебачення Торонто», де журналіст Роман Вінтонів з'явився в образі канадського журналіста Майкла Щура. Зараз, як зазначається в цьому проєкті, ця «незалежна транснаціональна мультимедійна корпорація, що виробляє гумористичні, соціально-політичні, культурні та не дуже відео», стала однією з найпопулярніших передач українського ютубу.

Українські ютубери активно займаються створенням власного контенту на різноманітні теми: від розваг і саморозвитку до соціальної та політичної активності. Зараз ютуб став важливою складовою медіапростору України і відображає тенденції та інтереси українського суспільства.

Розвиток українського ютубу залежить від багатьох факторів, серед яких варто відзначити зростання кількості українських блогерів, підвищення якості контенту, рівня монетизації та підтримки української мови. Збільшенню частки українського контенту та зростанню активних користувачів значно сприяли політичні та військові події останніх десяти років: Революція Гідності, анексія Криму, російсько-українська війна на Донбасі, повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Протягом цього періоду помітно збільшився патріотичний контент,

з'явилися десятки каналів на культурну, патріотичну, політичну та історичну тематику.

Зараз український ютуб – важливий інструмент для пропаганди української культури, традицій та формування суспільних настроїв. Він містить широкий спектр відеоконтенту: від кліпів, фільмів та серіалів до відеоуроків та подкастів.

1.3. Проблеми та перспективи розвитку українського ютубу

Платформа ютубу – ефективний канал нових медіа України. Найперше, що він дозволяє, — це створення великої аудиторії. З приголомшливою кількістю зареєстрованих користувачів, що перевищує один мільярд, ця платформа має майже третину всієї бази користувачів інтернету. Ютуб має глобальну аудиторію, локалізований у 88 країнах і доступний 76 мовами, фактично охоплюючи 95% світу. Основною демографічною групою для «населення інтернету» є люди віком від 18 до 34 років, група, яку зазвичай називають молодими людьми. В Україні цей показник також надзвичайно високий. Як було зазначено, у рік повномасштабного вторгнення Росії в Україну 61% користувачів інтернету в Україні використовували ютуб як джерело інформації, при цьому, що інтернетом в Україні користується 76% населення. Для порівняння, лише 42% опитаних українців дивляться телебачення. Отже, перспективи розвитку творчості в ютубі однозначно високі [46].

Крім аудиторії, важливим аспектом ефективності відеоблогів вважають різноманіття контенту. Користувач здатний самостійно обрати, що дивитись, на відміну від ефірного телебачення, де телеканал диктує програму глядачеві. Загалом, можна виділити три види контенту на ютубі: професійний, аматорський та відеоблоги. Кожен з них має свої особливості та відмінності, які роблять їх унікальними й цікавими для глядачів.

Професійний контент — відео, які створюють професійні команди або люди з досвідом у цій галузі. Такі відео зазвичай мають високу якість зображення і звуку, використовують професійні камери й обладнання, щоб забезпечити максимальну якість зображення та звуку. Професійні відео створюються відповідно до певних стандартів та процесів, щоб забезпечити максимальну якість і ефективність. Сюди належать офіційні музичні відео, телепередачі, кінотрейлери, інтерв'ю, мультимедійний журналістський контент.

Аматорський контент — це відео, створене непрофесійними авторами. Такі передачі найчастіше створюються за допомогою непрофесійного обладнання, без професійного досвіду, тому їхня якість, як правило, невисока. Однак аматорський контент може бути цікавим для глядачів, оскільки він часто буває більш інформативним та персональним. Зазвичай, це вірусні відео та контент від блогерів-початківців.

Нарешті, відеоблоги — це відео, які зазвичай створюються однією людиною, що ділиться своїм життям, думками та ідеями з глядачами. Відеоблоги можуть бути про все: від тематичних роликів до особистих відео. Наразі в українській блогосфері відеоблогери створюють якісний контент, який приносить популярність та матеріальний дохід авторам.

Серед головних причин популярності та впливовості ютубу — різноманіття жанрів та інтерактивність контенту. Незалежно від захоплення, користувач знайде відео, які будуть його цікавити. Ютуб надає можливість дізнатися про нові тенденції, переглянути концерти або вивчити мову. Також користувачі можуть коментувати відео та ділитися своїми думками з іншими. Більшість відео мають кнопки з вподобайкою та відпискою, які дають можливість зрозуміти, що сподобалося глядачам, а що ні. Також на ютубі є можливість підписатися на відеоблогерів та отримувати сповіщення про нові відео, що збільшує інтерактивність та залученість глядачів. Зручний інтерфейс, формат та інтегративність ютубу — важливі чинники, які пояснюють велику залученість

користувачів інтернету до ютубу. Натомість вигоду отримують не лише глядачі. Завдяки рекламним інтеграціям, монетизації переглядів та патреону автори мають змогу отримувати матеріальний прибуток від своєї діяльності, а також залучити підписників до інших соцмереж і значно підвищити свою впізнаваність. Платформа патреону дає можливість ютуберам отримувати пожертвування від своїх підписників та шанувальників у обмін на ексклюзивний контент або ранній доступ до нових відео. Це дає змогу креативним людям заробляти на своїй творчості та отримувати фінансову підтримку від своїх шанувальників, що стимулює їх до подальшого розвитку та виробництва якісного контенту.

Крім патреону, є інші способи монетизації контенту, такі, як реклама на відео, спонсорські контракти з брендами, продаж фірмової продукції тощо. Ці способи дають змогу ютуберам заробляти на своїй творчості й розвивати свої канали. Підвищення рівня монетизації контенту на українському ютубі сприяє появі нових та якісніших відео, що привертають увагу не тільки української, а й міжнародної аудиторії. Це дає можливість українському ютубу стати конкурентоздатним на світовому ринку та привернути нових користувачів.

Український ютуб пройшов довгий шлях з моменту його заснування, але зараз він стає все більш популярним і впливовим. Розвиток українського ютубу залежить від багатьох факторів, серед яких варто відзначити зростання кількості українських ютуберів, підвищення якості контенту, підвищення рівня монетизації та підтримка української мови переважною більшістю громадян України. З кожним роком з'являється все більше авторів, які створюють відео на різні теми. Зростає кількість ютуберів, які мають більшу аудиторію та великий потенціал для монетизації своїх каналів, що є дуже важливим етапом для розвитку українського ютубу.

Ще кілька років тому україномовний ютуб був у зародковому стані, і знадобилося немало зусиль, щоб підняти його рівень і збільшити аудиторію. Ще зовсім нещодавно навіть ті, хто в повсякденному житті розмовляв українською,

віддавали перевагу російськомовному контенту. Платформа ютубу все ще розглядала Україну, як колишню радянську республіку, що перебуває в спільному інформаційному, політичному та культурному просторі з Росією. І це простежувалося навіть після Революції гідності та під час російсько-української війни на Донбасі. Проте зусиллями українських блогерів ця ситуація поступово змінилася. Зараз звично бачити україномовне відео в тренді, а глядачам рекомендують нові цікаві канали від талановитих авторів. Звісно, нова хвиля відмови від усього російського протягом 2022-2024 років значно сприяла автономності українського ютубу і поширенню державної мови серед блогерів, журналістів та інших творців контенту, які раніше вели свої акаунти російською.

Однією з важливих проблем і сьогодні залишається те, що українським сегментом ютубу керує московський офіс, коли свого офісу в нашій країні все ще немає. Користувачі неодноразово звертались до керівництва Google із проханням відкрити офіс у Києві або перенести керування українським сегментом в іншу країну, найближчу до України. Після російської анексії Криму та її військового вторгнення на сході України в 2014 році українські автори та користувачі постійно звинувачували Google у відображенні російського контенту за рахунок українського на українській платформі ютубу. Навіть вибухнуло кілька скандалів через неправомірне блокування каналів українських авторів ютубу. За словами відомого українського громадського діяча і ютубера Сергія Стерненка, московський офіс ютубу все ще має вплив на український сегмент платформи і займається контролюванням контенту згідно з інтересами Росії [33]. Підтвердженням цьому є масові та безпідставні блокування контенту і обмеження переглядів інформаційних відео щодо висвітлення російської агресії в Україні. Не можна виключати і порушення алгоритмів просування відео на платформі. Але відсутність українського представництва соціальної мережі насторожує, зважаючи на велику популярність ютубу серед українських користувачів.

Президент України Володимир Зеленський відповів на електронну петицію про створення українських офісів соціальних мереж ютуб, фейсбук та інстаграм: «Вважаю, що забезпечення модерування сегментів Google – ютубу, фейсбуку та інстаграму із території України є важливим напрямом посилення національної безпеки в інформаційній сфері та протидії гібридним загрозам з боку Російської Федерації» [5]. Також Президент звернувся до уряду щодо пропозиції активізації процесу створення офісу соціальних мереж, зокрема ютубу в Києві.

Іншим важливим фактором, що сприяє розвитку українського ютубу є покращення контенту, який створюють українські ютубери. Досягнення високої якості відео та контенту є дуже важливим, оскільки це дозволяє збільшити аудиторію та кількість переглядів відео. Українські ютубери стали творчими та різноманітними у своїх творчих проєктах, що дозволяє їм залучати більше підписників та отримувати більше прибутку від реклами. Все більше авторів працюють над створенням контенту спеціально для ютубу, тому звертають все більше уваги на цю платформу, враховуючи особливості алгоритмів та аудиторії. Сьогодні блогер — повноцінна професія. Автори мають змогу офіційно реєструвати свої канали як медіа, сплачувати податки та отримувати прибутки. Все більше рекламодавців переходить на ютуб і підписують контракти з власниками каналів. Завдяки функціонуванню платформи патреон, за допомогою якої користувачі можуть робити пожертви авторам відео, перспективи розвитку українського контенту на ютубу зросли ще більше.

Не дивно, що зараз в українському ютубі існує понад 100 історичних каналів. Чим більше можливостей для творчості та роботи мають автори, тим більшою стає їхня аудиторія. Зважаючи на сучасні події, історичний контент несе не стільки розважальну функцію, скільки культурно-просвітницьку, патріотичну, освітню функції. Завдяки відкриттю нових історичних фактів, злочинів росіян проти українців протягом століть, проведення аналогії між минулим, теперішнім

та майбутнім, збільшується шанс на наближення перемоги України не лише на військовому фронті, але й на не менш важливому — інформаційному.

Отже, завдяки розвитку технологій та збільшенню доступу до інтернету український ютуб став важливим медіаінструментом, що активно впливає на багато сфер життя, включаючи політику, культуру, громадське життя. З початку війни в Україні з 2014 року та особливо після повномасштабного вторгнення Росії в 2022 році відбувся новий поштовх українізації медіаринку в Україні та ютубу зокрема. Відеохостинг став важливим майданчиком протистояння російській пропаганді на інформаційному фронті, на якому українські блогери та журналісти розвінчують російські міфи та пропаганду про Україну.

Серед головних причин популярності та впливовості ютубу — різноманітність жанрів та інтерактивність контенту. Багато українців шукають на ютубі інформацію про свою історію та самоідентифікацію, що викликає сплеск інтересу до історичної тематики серед глядачів. Хоча важливою проблемою, як було зазначено, є те, що українським сегментом ютубу досі керує московський офіс, коли керівництво цієї платформи з якихось власних міркувань не хоче відкривати свого офісу в Україні, яка чисельно значно переважає такі країни, як Чехія, Болгарія, Словаччина та інші європейські країни, що мають власні офіси.

Ютуб має величезну аудиторію в усьому світі, включаючи Україну, тому в майбутньому він має великі перспективи розвитку. Ютуб став важливою складовою медіапростору України та відображає тенденції та інтереси українського суспільства. Розмаїття форматів та жанрів на ютубі дозволяє кожному користувачу знайти щось цікаве для себе і задовольнити більшість потреб у здобутті інформації в багатьох сферах життя.

Однією з особливостей українського ютубу є те, що він не тільки розважає та надає інформацію, але і має значний вплив на формування громадської думки, культури та ідентичності. Зокрема, він став платформою для дискусій про актуальні соціально-політичні питання, національну свідомість та історію

України. Такі теми, як війна на Донбасі, російська агресія, українська мова, історія та культура, здобули значний резонанс серед глядачів та стали предметом роздумів для багатьох відеоблогерів.

Український ютуб є важливим джерелом інформації для молодого покоління та став платформою для самовираження, яка надає можливість кожному зробити свій внесок у формування української культури та ідентичності. Ютуб став популярною та перспективною платформою для діяльності історичних блогерів, які мають бажання та знання розповісти про історію України та її місце у світі. Користувачі шукають якісний та цікавий контент на історичну тематику, який допомагає розширити їх знання та розуміння про минуле нашої країни та світу в цілому.

Історичні блогери на ютубі мають можливість донести до широкої аудиторії важливі факти та історичні події, що допомагає боротися з імперськими міфами, що використовуються пропагандистами Росії. Історичний контекст дозволяє зрозуміти, які факти насправді відбувалися у минулому та що стоїть за сучасними подіями. Важливо зазначити, що користувачі ютубу особливо цінують контент, який допомагає відповісти на запитання про минуле, які не можуть бути відповідно знайдені у шкільних підручниках. З іншого боку, історичний контент на ютубі також має значний вплив на формування національної самосвідомості та самоідентифікації українців.

В цілому, розвиток українського ютубу є доказом того, що Україна має потенціал значно поліпшити рівень власної освіти, культури та національної самоідентифікації своїх громадян.

РОЗДІЛ 2. ТЕМАТИЧНИЙ КОНТЕНТ УКРАЇНСЬКИХ ЮТУБКАНАЛІВ

Контентом заведено вважати сукупність матеріалів, які створюються та публікуються на різних платформах. Контент може бути різноманітним: відео, зображення, аудіо, тексти, інфографіка тощо. Візуальне наповнення ютубу стосується відеоматеріалів, які публікуються на цій медіаплатформі. На відміну від традиційних засобів масової інформації, в інтернеті візуальна складова відіграє надзвичайно велику роль. Тому при підготовці контенту часто відбувається зміщення акцентів від інформаційного до візуального наповнення. Візуальне наповнення в ютубі відіграє важливу роль для взаємодії з аудиторією. Відео може бути привабливим для глядачів завдяки візуальному оформленню, ефектам, використанню графіки, анімації, музики та інших елементів.

Візуальний контент може бути потужним засобом комунікації, допомагаючи передати емоції, ідеї, інформацію та навіть змінювати погляди аудиторії. Але для створення не лише привабливого, але й корисного, ефективного контенту, варто в першу чергу збалансувати інформаційне й візуальне наповнення, щоб не перетворювати корисний, інформаційно важливий проєкт на музичний кліп. Це вдається не всім авторам історичних ютубканалів. Тому важливо розглянути інформаційне та візуальне наповнення контенту історичних каналів на платформі ютубу.

2.1. Тематика історичних ютубканалів

Український медіапростір ютубу має багатий вибір каналів, присвячених вивченню української та світової історії. Наразі не існує єдиного структурування цих майданчиків, що було б доцільним, зважаючи на велику кількість історичних каналів та їх стрімкий розвиток. На етапі цього дослідження можна знайти понад 100 проєктів про історію на українському ютубі, які відрізняються не лише

тематично, а й мають різні концепції. Тому варто зробити огляд різноманітності таких каналів, їх тематики та структури.

Ютубканали, присвячені історії, мають різну структуру й тематики. Умовно їх можна розділити на такі категорії:

1) подієві канали, які висвітлюють історичні події або ключові історичні постаті, з відеоматеріалом, що розвінчують міфи, аналізують історичні події, показують трансформацію минулого в наш час, засвідчуючи тяглість історичної традиції. Це такі канали, як «Історія без міфів», «Реальна історія» тощо;

2) навчальні канали: просвітницькі, ефективні для вивчення історії України та світу («SPQR. Стародавній Рим та Стародавній Світ» [47]);

3) патріотичні канали, які сприяють популяризації української історії та, зокрема, значну частку контенту приділяють історичним взаємостосункам між Росією та Україною («Імені Т.Г. Шевченка», «Kozak UA»[6].

Деякі канали спеціалізуються на проведенні історичних лекцій, презентації документальних фільмів та розповідей про визначні події, постаті та епохи в українській і світовій історії («Олександр Алфьоров» [25], «Історична правда» [28]. Інші канали зосереджені на розкритті та вивченні археологічних розкопок, античної, середньовічної та іншої культурної спадщини, яка збереглася на території України й інших країн, а також на дослідженні традицій і культури («SPADOK TV» [45], «Книга-мандрівка. Україна» [13]. Також є канали, які фокусуються на вивченні історії окремих місцевостей України, регіонів, міст або національних історичних подій, які мають велике значення для української культури та національної ідентичності («Локальна історія» [19], «Історія України і Волині» [12]. Інші досліджують воєнну історію, включаючи Першу і Другу світові війни, війни на території України, боротьбу за незалежність, а також створюють контент про зброю, військові обладунки, оглядають тактики тощо («ДокКульт / Docult» [4], «Байки Дуелянта» [1].

Кожен з українських історичних ютубканалів має свої особливості, які роблять їх унікальними. Деякі з них більше спрямовані на академічний підхід до вивчення історії, з використанням наукових джерел та досліджень, тоді як інші більше націлені на популяризацію історії серед широкої аудиторії за допомогою доступної мови та візуальної презентації. Деякі канали мають свої унікальні формати, такі, як розповіді від першої особи, реконструкції історичних подій, використання анімації, аудіовізуальних ефектів.

Серед спільних рис історичних каналів можна виділити зацікавленість у вивченні історії України та світу, популяризацію національної культури та ідентичності, спробу підвищити патріотизм та створити популярний, а не науковий контент.

Російсько-українська війна позначилася не лише на новинах і політичній аналітиці, а й на всьому інформаційному просторі. Так, відео про історію української мови, боротьби за незалежність, російської експансії в Україні протягом століть набирають мільйони переглядів. Для наочності проаналізуємо відео з найвищими показниками переглядів та активності на успішних історичних каналах.

Канал «Історія без міфів»: серед найпопулярніших відео — путінський міф про «подарований Крим і Донбас» (1,2 млн переглядів) [9].

Канал «WAS: Популярна історія»: «Ковбаса, квартири, «добра» міліція. Як насправді жилося у СРСР» (1,6 млн переглядів); «Міфи про Хрущова. Українець, демократ, який подарував Крим» (850 тис переглядів) [50].

Канал «У пошуках істини»: «Київська Русь — фундамент історії України» (1,6 млн переглядів); «Мазепа, Сірко, Кульчицький: таємниці славетних козаків» (7773 тис переглядів); «Українці чи ні?» (300 тис переглядів) [36].

Канал «Історична правда»: «Росія привласнила історію Київської Русі: історична правда у деталях» (261 тис переглядів); «Історична правда в деталях: Життя на Русі» (81 тис переглядів).

Канал «Реальна історія»: «Хто поділив Україну на три сорти?» (1,4 млн переглядів); «Реальна історія розкуркулення» (1,1 млн переглядів); «Одеса — не російське місто» (1,1 млн переглядів).

Отже, сьогодні найпопулярнішими темами серед аудиторії українського історичного ютубу залишаються події та явища, які так чи інакше стосуються української національної ідентичності та державності: історія Київської Русі, Радянського Союзу, українців-борців за незалежність, козацтва, питання Криму і т.д. Справедливо сказати, що обговорення цих питань і тем в суспільстві розпочалося не з 2022 і навіть не з 2014 року. Але сучасна війна в Україні актуалізувала потребу в знанні своєї історії, тому багато людей в Україні почало цікавитися історичною тематикою, підписавшись на улюблені канали в ютубі.

Модерні нації в Європі з'являються після розпаду династичного порядку і переходу з латини на свої національні мови. В Англії цей процес розпочався в XVI-XVII, у Франції – під час Французької революції (1789-1799) та наполеонівських війн (1804-1815). Внаслідок цих подій були сформовані державні кордони, які відображали національні території, на яких проживали люди зі спільною історією, культурою та мовою. Протягом XIX століття в Європі вирували національні рухи і революції, в яких європейські народи за свою незалежність та формування національних держав. У другій половині XX століття відбулися значні зміни в політичній карті Європи, почався процес залучення до Європейського Союзу нових країн. Таким чином, сучасні європейські нації утворилися в результаті довгого і складного історичного процесу, що тривав століттями.

Початок формування модерної української припадає на епоху національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького, однак з ліквідацією в 1764 році Гетьманщини та перетворенням її на Малоросійську губернію формування модерної української нації переривається. Другою спробою доформування модерної нації була Українська Народна Республіка (1917-1921) і

третьою – розвал СРСР, утворення незалежної України, а в завершальну стадію формування модерної нації країна вступила під час Революції Гідності, російсько-української війни на Донбасі, і особливо прискорився цей процес під час повномасштабного нападу Росії, коли українське суспільство відчувало наміри Росії знищити українську націю і державу Україна, об'єдналось і почало боротьбу до переможного кінця з давнім історичним ворогом.

Саме тому історична тема зараз отримала новий імпульс. Українці не лише цікавляться українським минулим, а й намагаються зберегти та відродити свою мовну, культурну, освітню, історичну спадщину, тому історичні ютубканали виконують важливу місію – доформовують модерну українську націю. Важливою складовою національної історичної пам'яті є колективні уявлення про минуле. Зацікавленість суспільства своєю історією згуртовує навколо нинішньої війни, спільних історичних поразок і перемог. Такі події можуть стати символами національної ідентичності та свідомості, які зберігаються та передаються з покоління в покоління, тому українська історія — провідна тема в соціальних мережах, на телебаченні та публічних дискусіях.

2.2. Структура, манера ведення і стиль каналів

Історичні ютубканали мають певну подібність із спеціальними медіапроектами. Автори історичних проєктів використовують інтерв'ю, огляди, анімаційні лонгріди, дискусії, телевізійні документальні фільми. Різноманіття жанрів допомагає утримувати увагу глядача та розширити аудиторію і тематику відео. Так, на одному каналі автор може поширювати традиційні лонгріди з додаванням візуальних ефектів та інтерв'ю із запрошеними експертами в записі або в прямому ефірі. Такий підхід користується популярністю на каналі «Історія для дорослих» [9]. Ведучим більшої частини відеоматеріалів на каналі є автор проєкту Олег Криштопа. Окрема рубрика — розповіді письменника Степана

Процюка. Ці два канали відрізняються і аудіовізуально, і за загальною тематикою та стилем розповіді. Також на каналі розміщено кілька документальних фільмів.

Ще один індикатор, за яким можна умовно розділити історичні канали — вид авторства. Перша група — це проєкти, в яких авторами виступає певна група людей, яку репрезентує ведучий або ж роль ведучого взагалі відсутня. Друга група — авторські експертні канали, де автором і ведучим є одна особа. Зазвичай такі канали мають однойменну назву, наприклад, «Олександр Алфьоров» [25], «Вахтанг Кіпіані» [4], «Новосилецький» [23], «Іронічний історик» [7] тощо. Визначною рисою таких проєктів є не тільки впізнаваність завдяки медійності автора, але і максимальна схожість каналу на особистий блог. Відео можуть включати особисті дослідження, аналіз і власні думки автора, що приваблює глядача. Вони можуть бути більш особистими, неформальними та емоційними в порівнянні з загальнопросвітницькими каналами і здатні надати глядачам відчуття близького контакту з конкретним автором. Авторські канали на ютубі можуть бути цікавими для глядачів, які хочуть послухати думку та погляди конкретного експерта. Такі канали подають цікаві факти та оригінальні погляди на відомі події, що робить їх привабливими для широкої аудиторії. Водночас існування проєкту залежить від однієї людини. Якщо команда з якоїсь причини вирішить замінити ведучого, є велика загроза втрати аудиторії та інтересу до ютубканалу.

Коли автор береться за створення історико-просвітницького фільму або історичного ролика, він зіштовхується з проблемою популярного викладу історичної теми, щоб передача не вийшла сухою і малоцікавою. Балансування між сухими історичними відомостями, науково-популярним і художнім стилем має забезпечити найбільш видовищний формат передачі, які будуть цікаві й корисні широкій аудиторії. Яскравий приклад успішного балансування між історичними фактами і приватною історією є документальні фільми на історичну тематику. У певному сенсі науково-популярні та документальні фільми мають

більше переглядів, ніж передача на історичну тему. У таких фільмах наукова історична фактологія тісно переплітається з вигадкою. Художнє зображення залишає в пам'яті незабутнє враження, а факт, навіть якщо він значний, з часом може забутись. О. Шпенглер вважав, що історію не можна звести до «дат» і «фактів» [17]. Його справжню сутність можна досягнути лише через пережитий приватний досвід. Тільки тоді кожен історичну подію, кожен ідею, кожен конфлікт і кожен особистість можна відчувати і глибоко зрозуміти. Тому для ефективності поширення історичного контенту та досягнення успіху авторам, що спеціалізуються на історичних темах, необхідно балансувати між сухим викладом історичних подій та їхньою власною інтерпретацією.

Це важливо не лише для кращого сприйняття історичної інформації глядачем, а й для запам'ятовування, проведення аналогій з теперішнім і майбутнім, розвитку критичного мислення та засвоєнням історичних уроків. Створюючи творчий аудіовізуальний контент для телебачення або соціальних мереж, автор використовує власний стиль, своє бачення історичної теми. В кожному документальному фільмі відображена особистість автора, його життєвий і творчий досвід. Це ж стосується і ютубканалів на історичну тематику. Стилiстика блогу, як правило, пов'язана з біографією блогера. Розглянемо це на прикладах кількох найпопулярніших історичних ютубканалів.

Канал «імені Т.Г. Шевченка» — один із найпопулярніших на українському ютубі. Його автор — Віталій Капанов: український письменник, публіцист, публічний діяч, блогер. Дослідники проявляють великий інтерес до Капанова через його концепцію ведення каналу. До смерті Дмитра Капанова (1967-2024), брата-близнюка Віталія Капанова, унікальність цього каналу полягала в тому, що ведучих близнюків неможливо було розрізнити. Неповторний стиль каналу «імені Т.Г. Шевченка» добре запам'ятовується і виділяє їх серед інших блогерів. На цьому ютубканалі багато цікавих історичних фактів та повчальних історій. Віталій Капанов, як і його з недавнього часу покійний брат-близнюк, не

професійні історики, тому в їхніх передачах було чимало письменницьких вигадок і домислів. Саме такий популярний виклад і робить ютубканал масовим. Блогер менше схожий на історика, а більше – на оповідача історичних анекдотів і небилиць. У передачах цього каналу така велика щільність інформації і така швидка й емоційна її подача, що глядачі не встигають усе запам'ятати. Та не це заважає каналу бути одним із найуспішніших в українському ютубі.

На каналі «Історія без міфів» інформацію викладає професійний історик Владлен Мараєв. Його стриманий академізм нагадує лекцію професора. На відміну від письменників братів Капранових, він не вигадує популярних історій, а дотримується історичних фактів, літописів, авторитетних наукових видань «без прикрас та фальсифікацій». Саме цими якостями цей канал користується авторитетом на великому ринку українських історичних ютубканалів.

«Реальна історія з Акімом Галімовим» — ще один популярний проєкт про історію, який багато років виходить на українському телебаченні, а віднедавна його випуски з'явилися на ютубі. Український журналіст Акім Галімов та авторська група створюють відеорозповіді у форматі історичних розслідувань. У цих передачах глядач дізнається про історію розкуркулення, ім'я політтехнолога, який розділив українців на три сорти, тут можна дізнатися, хто насправді заснував Одесу та багато інших історичних цікавинок. Фільми та історичні розслідування Акіма Галімова насичені документальними матеріалами, раніше замовчуваними історичними фактами. Як зізнався автор, документалістика і журналістика схожі між собою, бо основою їх є невігадана реальність.

Отже, контент на ютубі дуже різноманітний, і візуальне наповнення відіграє важливу роль у взаємодії з аудиторією. Однак, для створення ефективного контенту, зокрема серед історичних каналів, необхідно збалансувати інформаційне й візуальне наповнення.

Українські історичні ютубканали можна розділити на кілька категорій, зокрема на подієві (в яких аналізуються конкретні історичні події), навчальні та

виховні канали. Кожен канал має свої особливості та концепцію, яка робить його унікальним. Але серед них можна виділити зацікавленість у вивченні історії України та світу, популяризацію національної культури та ідентичності, та спробу підвищити патріотизм шляхом створення популярного, а не наукового контенту.

Найпопулярніші українські історичні ютуб-канали, такі як «Історія без міфів», «імені Т.Г. Шевченка», «У пошуках істини», «WAS: Популярна історія», «Історична правда» та «Реальна історія», здобули зацікавленість українцями, особливо після початку сучасної війни в Україні, коли зросла потреба в знанні своєї історії. Історичні ютубканали стали важливим інструментом у підвищенні самоідентифікації українців та відкриття завіси на правдиву історію України.

Історичні ютубканали мають багато спільних рис із журналістським чи науковим розслідуванням. Ці блоги допомагають відновити національну ідею та підвищити рівень національної свідомості і самоідентифікації завдяки відкриттю завіси на правдиву історію України.

Варто зауважити, що історичні ютубканали поділяються на авторські та колективні. Авторські канали характеризуються тим, що автором і ведучим є одна особа, тоді як у колективних каналах за ведучого може виступати кілька людей. Блогери без історичної кваліфікації чи відповідної освіти, як правило, використовують у викладі матеріалу вигадку та художню уяву, щоб зробити свій контент цікавішим і зрозумілішим широкій аудиторії. Водночас професійні історики не вигадують історії, а дотримуються фактів та авторитетних джерел.

Відтак історична інформація може бути подана у різних форматах в залежності від авторства та стилістики. Автори вільні вибирати той формат, який відповідає їхній меті та аудиторії. Проте важливо дотримуватись історичної точності та не перекручувати факти. Важливість балансу між інформаційним та візуальним наповненням контенту на платформі ютуб є важливою умовою успіху для взаємодії з аудиторією та збільшення кількості переглядів. Будь-яка

інформація повинна базуватись на авторитетних джерелах та наукових дослідженнях. Таким чином, історичні канали є важливим інструментом популяризації та розширення знань про минуле, проте їхнє використання повинно здійснюватись з дотриманням наукових принципів та історичної точності.

РОЗДІЛ 3. ІСТОРІЯ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ

Інформаційні війни завжди відігравали важливу роль у геополітичній боротьбі різних країн. Вони мали різну форму, але в кінцевому результаті однакову мету: вплинути на населення держави-суперниці, щоб захопити масову свідомість у ворожій країні. У сучасному світі інформаційні війни стали серйозною зброєю, яка перебирає на себе левову частку успіху в розв'язанні конфлікту. Завдяки пропаганді, дезінформації та інших маніпулятивним засобам у ЗМІ та соцмережах можна досягти неабиякого успіху без застосування зброї. Це доводить і сучасна війна між Україною та Росією.

Українці на власному досвіді впевнились, що російська пропаганда і фейки мають вплив на хід війни якщо не в Україні, то в західних країнах-партнерах, які надають підтримку нашій країні. Ворог використовує різні прийоми для деморалізації народу, вводить в оману українське суспільство, намагається підірвати віру в Збройні Сили України. Помилково вважати, що Росія почала інформаційну війну проти України 2014 чи 2022 року. Століттями Росія намагалася знищити українську національну ідентичність, і її основними технологіями були пропаганда та історична брехня.

3.1. Інформаційні війни та російські міфи про Україну

Останні роки кремлівська пропаганда активно поширює імперські тези про те, що Україну заснував Ленін або придумав граф Потоцький, про «єдиний народ», «Новоросію» та неоціненний вплив російських державних діячів у розбудові українських міст. Псевдоісторичні аргументи і перекручені факти допомагають російському президенту пояснювати причини агресії і тероризму щодо українців. Російський режим не визнає державності України, оскільки живе

у вигаданій імперською пропагандою історичній реальності. Російська пропаганда активно поширює історичні міфи в українському інформаційному просторі.

Росія замовчує факти Голодомору, радянського терору та геноциду українців у XX столітті точно так само, як сьогодні заперечує масові вбивства у Бучі, Маріуполі, Ізюмі, Херсоні та інших українських містах і селах. Саме на цьому етапі пропаганда стала злочином, за який мають бути покарані не лише російський президент та його найближче оточення, а й пропагандисти і російське суспільство, що сформувало явище, яке називають рашизмом.

На платформі ютубу розгорнулася справжня війна за українську історію, де блогери виступають воїнами інформаційного фронту. Про культурних діячів, яких привласнила північна сусідка, розповідають Олег Криштопа та Степан Процюк на каналі «Історія для дорослих». Російські історичні фейки на каналі імені Т. Г. Шевченка розвіює Віталій Капранов. Автори каналу «Історія України і Волині» створили цикл передач, присвячених діяльності російських пропагандистів на історичному фронті. Чимало відеоблогів в українському ютубі присвячено розвінчуванню історичних міфів російської пропаганди.

Центральним міфом російської пропаганди, який виправдовує війну Росії в Україні, є ідея триєдиного російського народу, яку створив український богослов, письменник, публіцист епохи бароко Феофан Прокопович. Цей міф допоміг йому зробити кар'єру при дворі Петра I і фактично очолити Російську православну церкву, ставши першим членом синоду РПЦ. Міф Феофана Прокоповича досі залишається основною технологією для утримання України в орбіті Росії. Його повторив у своїй статті «Про історичну єдність росіян та українців» Володимир Путін, опублікувавши на президентському сайті 12 липня 2021 року російською та українською мовами. Про створення цього міфу йдеться у відеоблозі «Міфи про братні народи» Віталія Капранова на каналі імені Т.Г. Шевченка [21]. Автор наводить контраргументи, чому ні єдиного, ні братніх народів насправді не існує,

а є багаторічна боротьба Росії за знищення української ідентичності та інтеграції українців до російського імперського проєкту. Віталій Капранов вважає, що відразу після смерті Богдана Хмельницького Росія крок за кроком почала інтегрувати Гетьманщину в лоно імперії. Тому всі подальші зусилля України були спрямовані не на визволення з «братніх обіймів». Велика Північна війна в Україні, ліквідація Запорізької Січі, Кирило-Мефодіївське братство, УНР, Голодомор, УПА, дисидентство, розвал СРСР, відродження на його руїнах української держави, анексія Росією Криму та російсько-українська війна на Донбасі, зрештою повномасштабний напад Росії на Україну – все це етапи тривалої боротьби українського народу за право бути творцем власної історії.

Другим великим російським історичним міфом є ідея, що Русь – колыска трьох братніх народів: українців, росіян і білорусів, які були б єдиним народом з єдиною мовою і культурою, якби не навала хана Батия. Апелюючи до спільнослов'янської єдності, росіяни зазіхають на Україну, Білорусь і на весь слов'янський світ. Заперечуючи цей міф, Олександр Алфьоров доводить, що впродовж усієї історії Росія намагалася загарбати слов'янські народи не лише в Східній Європі, а й у Центральній Європі. Це і війна Червоної армії з Польщею, і російський слід у сербській політиці, і втручання росіян у події Празької весни 1968 року, і намагання втрутитись у боротьбу польського народу з комуністичним режимом у 1980-і роки. Кожна російська військова експансія у слов'янські країни завжди пояснювалася міфом про «братні народи». У фільмі режисера Філіпа Кауфмана «Нестерпна легкість буття» за мотивами однойменного роману Мілана Кундери представник радянських спецслужб пояснює героїні фільму Терезі, що радянські танки в Празі для того, щоб звільнити чеський народ. Ці самі слова повторює Путін, знищуючи людей і міста України.

Рупори російської пропаганди заперечують існування суверенної соборної держави Україна, по імперському називаючи Слобожанщину, Наддніпрянщину і

Приазов'я Новоросією. У своєму відеоблозі «Нестор Махно. Біографія. Цікаві факти» автор історичного ютубканалу «Останній Гетьман» Богдан Когут розповідає про Нестора Махна, українського анархіста, вихідця із селянської родини [26]. Він розповідає, що Махно не просто підняв повстання на південносхідних українських землях, що в сучасній російській міфології називають Новоросією, а намагався організувати зачатки державності. Автор блогу доводить, що це українські землі, які ніякого відношення до Новоросії не мають. Махно був стихійним бунтарем, який хотів встановити демократичну владу на підконтрольних йому землях у 1918-1921 роках. Блогер розповідає, як неповнолітній Махно долучився до політичної діяльності під впливом різних політичних партій, доки не пристав до анархічної групи хліборобів-комуністів у Гуляйполі. Він був тричі заарештований за підозрою у причетності до політичних вбивств та експропріацій. Одного разу його навіть засудили до смертної кари, але потім замінили вирок довічною каторгою. На слідстві Махно сказав, що він не розбійник, а належить до політичної революційної організації, що виборює свободу для людей, а гроші від експропріацій він віддавав на революцію. З 1911 по 1917 рік Махно пробув у Бутирській в'язниці в Москві. У 1918 році Махно організував повстанський загін «Чорна Гвардія» і почав боротьбу проти німецьких військ та уряду Гетьмана Скоропадського. На зміну Скоропадському прийшла Директорія на чолі з Симоном Петлюрою, яку Махно теж відмовлявся визнавати. Чекісти підготували 7 замахів на Махна. В 1921 році махновці були переможені більшовиками, і Нестор Махно був змушений тікати в Бухарест, потім – Варшаву й Париж. Його метою було створення суспільства на засадах демократії та самоврядування. Перед смертю Нестор Махно під впливом дружини Галини Кузьменко, яка була вчителькою української мови, шкодував, що не став справжнім українським політичним діячем.

Ще один міф, який активно просуває російська пропаганда, стосується мови. Нібито українська мова — діалект російської, тому російська й українська

мови дуже схожі. Хоча насправді росіяни майже не розуміють української мови і переконують, що українська мова нібито сформувалась після монгольської навали від спільної з ними давньоруської мови. Але українські колядки, щедрівки, купальські пісні, створені ще в дохристиянський період, звучать так само, як мова сучасних українців. А отже, і до навали монголів на Русь, і після навали українці як розмовляли, так і розмовляють однією й тією ж українською мовою. А от російська мова утворилася від давньоболгарської, яку в церковних колах називають церковнослов'янською. Цю мову православна церква в Росії довго нав'язувала місцевим угро-фінським народам, які ще в російських селах не позабували свої рідні мови, доки в кінці XVIII-XIX століттях не були тотально асимільовані державою і церквою. Фактично основоположником сучасної російської мови став Олександр Пушкін, який виробив сучасну російську літературну мову. Досить розлого про українську мову викладено матеріал на каналі «Щось про історію» у відеоблозі «Українська мова ⚡ російська мова. Чи так схожі? Розбиваємо міфи? Яка історія мов? Яке наріччя?» [41]. У відео розглянуто два абсолютно різні шляхи розвитку української та російської мов, що заперечує маніпулятивні твердження про походження української мови як діалекту російської.

У своєму відеоблозі «Як виникла російська мова?» на каналі «Історія без міфів» історик Олександр Палій говорить, що російська мова, безумовно, є слов'янською, але абсолютна більшість росіян за походженням – угро-фінські народи. Він сказав, що у генезі росіян є частка слов'ян, частка тюрків, частка монголів, але основне етнічне ядро – народи, що належать до фіно-угрів. Походження росіян розкриває загадку, куди зникли такі народи як мокша, меря, мурома, весь, чудь, водь, мещера. А деякі з цих народів досі існують, але вони слов'янізувались, і ця асиміляція продовжується далі. Кожна смерть народу, вважає Олександр Палій, – це втрата для людства, адже у кожного народу є свій оригінальний спосіб мислення, і щось таке, що втрачається в людстві назавжди зі

смертю одного народу. «Сучасна Росія – це країна нездійснених 15-ти Фінляндій, і в цій країні, яка складається з 15-ти угро-фінських етносів, слов'янська мова нав'язана церквою і державним апаратом». Коли запитують, чи правда, що у Київській Русі було 2 мови: давньоукраїнська і давньоросійська, то, на думку Олександра Палія, на це треба відповідати так, що в IX-XII століттях на території сучасної Росії жили угро-фінські народи, які говорили своїми мовами. Були також новгородські слов'яни, яких Московія знищила у XV-XVI ст. Палій говорить, що на території сучасної Росії жило також плем'я в'ятичів, що вийшло у IX столітті, представники якого говорили слов'янською мовою. На межі Росії і Білорусі жили радимичі і дреговичі. Згодом на території нинішньої Росії почали з'являтися середньовічні дружинники, вихідці з Русі, які дали українські назви російським топонімам. Так з'явилися Переяслав-Заліський, Звенигород, Галич-Мерський. Ці назви перейшли в Росію з України. З XI століття, говорить Палій, починається християнізація Залісся. Священники почали нав'язувати місцевим фінським народам церковнослов'янську мову, яка насправді є давньоболгарською. Так з'являється слов'янське койне, яким розмовляли фінські народи, щоб порозумітися з владою. У цю мову входило багато фінських і тюркських слів. В кінці XVIII століття це койне угро-фінських народів стало російською мовою.

Справжніми опудалами в путінській Росії є міфи про український неонацизм, фашизм, біолабораторії, бойових комарів, радіокерованих гусей та брудні бомби. Український ютуб містить відео з розвінчуванням сучасних міфів про український неонацизм, вигадану Леніним Україну, бандерівців та малоросів. Маніпулятивність російських фейків пояснює кандидат історичних наук Кирило Галушко у відеоблозі «Розгром псевдо історичної статті Путіна про українців і росіян // 10 запитань історика» на каналі «Історія без міфів». Теми про тимчасово окуповані території України російськими військами розкриває

Владлен Мараєв на цьому ж каналі у матеріалі «Путінський міф про даровані Крим і Донбас». Ще кілька відео присвячені темі біолабораторій та неонацизму.

Путін ще з 2022 року поширює фейк про те, що нібито Ленін придумав Україну в 1922 році. Цей міф розвінчує Дарка Гірна у відеоблозі «Чого Путін не може пробачити Леніну» (від 2.05.2022 р) на каналі «Обличчя Незалежності» [24]. Найбільше Путіна хвилює ленінська національна політика у Радянському Союзі. Путін хвалить Сталіна, який хотів побудувати Радянський Союз як Російську радянську імперію, а Ленін дав право народам імітувати національну державотворчість. Та найбільше Путіна зачіпає, каже Дарка Гірна, що в Конституції СРСР було закладено право націй на самовизначення та вихід зі складу Союзу. «Путін має на увазі політику коренізації. Після того, як більшовицькі окупанти розгромили армію нашої незалежної держави УНР, їм потрібно було нейтралізувати бажання українців щодо створення суверенної держави, тобто зробити так, щоб українці повірили радянським окупантам і змирилися з приєднанням України до СРСР». Це досягалося таким чином: радянська влада спочатку проводила політику українізації, більшовики призначали українців на посади і сприяли широкому використанню української мови, щоб ефективніше здійснювати комуністичну пропаганду. При цьому Москва пішла на поступки лише в культурній сфері, не надавши економічних прав республікам. З 1923 року українська мова стала мовою викладання в усіх типах шкіл. Українською виходили газети, наприклад, «Одесские ведомости» стали «Чорноморською комуною». Цю ленінську політику обурений Путін коментує так: «Для чого з барського плеча треба було задовольняти наростаючі націоналістичні амбіції на околицях колишньої імперії?!» Політика українізації суперечить імперським прагненням більшовиків, але вони були змушені це робити через вороже ставлення українців до радянської влади. А причиною цьому була Українська національно-визвольна революція і утворення УНР.

Розвінчування історичних міфів і фейків збирають десятки і сотні тисяч переглядів, позитивних реакцій і коментарів. Завдяки таким історичним розкриттям, глядачі можуть отримати більш повну та об'єктивну картину про минуле України, що своєю чергою позитивно впливає на розвиток суспільства та розбудову нації. На жаль, значна частина контенту не знаходить свого глядача. Частина українських громадян все ще споживають російський контент на кшталт відео Дудя і Собчак, що потрапляють у тренди на українському ютубі. Не всі глядачі відкриті до знань про історію України, і деяка частина населення все ще споживає контент з Росії, що може вплинути на формування їхніх поглядів на історію та сучасність України. Тому важливо продовжувати розвивати українські історичні майданчики на ютубі та залучати більше глядачів до вивчення історії своєї країни. Тільки тоді можна говорити про повну та об'єктивну картину про минуле України, що своєю чергою позитивно вплине на розвиток суспільства в цілому.

3.2. Боротьба за Київську Русь

Однією з найбільших історичних крадіжок Росії є намагання привласнити собі історію Київської Русі. Середньовічна Україна мала свою державу з назвою Русь зі столицею у Києві. Саме тому російська пропаганда так вчепилась у неї, називаючи Росію спадкоємицею Русі. В Радянському Союзі профілі Карла Маркса і Фрідріха Енгельса завжди були на плакатах разом із Леніним. Карл Маркс писав, що Росія розвиває свою державну традицію не від Київської Русі, а від Золотої Орди: «Колискою Московії було криваве болото монгольського рабства, а не сувора слава епохи норманів [*тобто Київської Русі*]. А сучасна Росія є нічим іншим, як переодягнена Московія», — писав у 1857 році Карл Маркс. Та Путін, схоже, не читав ні Маркса, ні інших авторитетних істориків, філософів і публіцистів. Тож російський президент вперто продовжує

насаджувати наратив, що Київ — «мать городов руских». Не дивно, що багато українських ютуберів, які спеціалізуються на історії, розвінчують цей російський історичний міф. Зокрема, історик Олександр Алфьоров у своєму блозі «Київська Русь чи Русь?» показує, як змінювалась назва слов'янської держави у вжитку та що на це впливало. Алфьоров розповідає, як російські історики пояснюють концепцію Росії- правонаступниці Русі, використовуючи при цьому поцуплену назву держави. Сьогодні ми вживаємо термін «Київська Русь», щоб протистояти цим наративам, бо держава Русь мала столицю в Києві і після була першою українською державою.

Досліджують тему Русі й інші канали на платформі ютубу. Наприклад, «У пошуках істини» (відеоматеріал «Київська Русь — фундамент історії України»); «TripMustGoOn» (передача «Правдива історія Київської Русі, де росії й близько не було»); канал «Історія без міфів» (випуск «Хто насправді заснував Москву? Міфи історії Середньовічної Русі», «Русь і Україна на історичних картах. 10 запитань історика»); «імені Т. Г. Шевченка» (передача «Хто є спадкоємцем Русі?», «Як Русь стала Україною»); канал «Kozak.Ua» (випуск «Русь не Росія. Походження назви. Як Московія себе облагороджувала»).

У цих матеріалах автори доводять історичне право України на спадок Русі, відкидаючи загарбницькі закиди росіян. Публіцистична полеміка і гумор допомагають авторам історичних каналів викладати правдиву історію України, вільну від російських пропагандистських міфів і відвертій історичній брехні. Джерелами інформації стають архівні матеріали, які журналісти та історики викладають доступною, цікавою мовою. Саме це сприяє розвитку української національної самоідентичності та ефективно протистоїть пропаганді.

3.3. Постать Феофана Прокоповича в історії України та Росії

Значна увага на історичних майданчиках ютубу приділяється українцям, які були ідеологічними шкідниками, працюючи на зміцнення Російської імперії.

Ми вже згадували одного такого шкідника, інтелектуала-колабораціоніста, що заради кар'єри та матеріального добробуту створив міф про триєдиний російський народ і обґрунтував Петру I право на присвоєння Московією спадщини Київської Русі. Цей помітний діяч доби бароко має бути переосмислений сучасною українською історіографією. Тож не дивно, що його постаті приділена серйозна увага в інформаційному просторі ютубу. Так, на каналі «Історія для дорослих» у блозі «Феофан Прокопович» розповідається про життя та діяльність Феофана Прокоповича, про його внесок у культуру та освіту України і Росії. У відео використовуються анімаційні ефекти та ілюстрації, що допомагають зрозуміти суперечливість цього неординарного діяча XVI-XVII століть.

На каналі «Історична правда» у відеоматеріалі «Феофан Прокопович: релігійний діяч та письменник» розглядається роль Феофана Прокоповича в релігійному житті України та Росії, аналізується його літературна спадщина і внесок у культуру.

На каналі «імені Т. Г. Шевченка» у блозі «Хто й нащо вигадав Російську імперію? І до чого тут українці?» Віталій Капранов розповідає, як українець Феофан Прокопович нашкодив своїй Батьківщині, прислужуючись Московії.

У цих відеоблогах автори розкривають особистість Феофана Прокоповича та його вплив на створення Російської імперії, пояснюючи, як українець допоміг ворогам вкрасти українську історію.

Історичний контент українського ютубу є важливою технологією збереження історичної пам'яті, формування громадської свідомості та національної ідентичності. Такі відеоблоги сприяють підвищенню історичної грамотності, розвитку критичного мислення, допомагають зрозуміти своє минуле, сприяють консолідації українського суспільства на завершальній стадії формування модерної української нації.

У змісті даного розділу дипломної роботи розглядається актуальна проблема інформаційної війни та пропаганди, які в сучасному світі стали серйозною зброєю, яка перебирає на себе левову частку конфлікту. інформаційні війни та пропаганда є надзвичайно потужним інструментом впливу на громадську думку та психологію людей. Вони не тільки служать нібито виправданням для зазіхання країни-агресора на державність інших країн, але й можуть викликати серйозні наслідки, включаючи міжнародні конфлікти та політичні напруження.

Зокрема, пропаганда та дезінформація, які використовуються Росією у відношенні України, мають серйозний вплив на світову спільноту. Псевдоісторичні аргументи та перекручені факти, які використовуються російськими пропагандистами, допомагають їм створити хибне враження про ситуацію в Україні та виправдати свої дії щодо тероризму та агресії проти українського народу. Застосування пропаганди та маніпулятивних технологій в інформаційному просторі дозволяє досягати великих успіхів. Російська пропаганда надзвичайно активно використовує історичні міфи та перекручені факти для виправдання своїх дій і підтримки агресії.

Аналіз платформи ютубу дозволяє відзначити розвиток війни за інформацію в мережі. Велика кількість відеоблогів присвячена розвінчуванню історичних міфів, які поширює російська пропаганда. В українському інформаційному просторі з'являються канали та блогери, які активно борються з російською пропагандою. Вони розкривають історичну правду та розвіюють міфи, що допомагає українському суспільству краще зрозуміти та аналізувати ту чи іншу ситуацію. Зокрема, українські блогери доводять беззмістовність російських закидів щодо псевдо державності України, триєдиного народу на чолі зі старшим братом Росією, руйнують міфи про вигадану Леніним Україну та несправжню українську мову.

Також Росія через пропаганду намагається привласнити собі історію Київської Русі, що є однією з найбільших історичних крадіжок. Саме тому важливо відстоювати історичну правду та не допускати змінення історичних фактів. На даний час існують різні канали на платформі ютубу, які досліджують тему Русі та доводять історичне право України на спадок Русі. Досліджують тему Русі на платформі ютубу багато історичних блогерів на своїх каналах. Наприклад, «У пошуках істини», «Історія без міфів», «імені Т. Г. Шевченка» тощо. Автори цих матеріалів користуються архівними джерелами та викладають інформацію доступною та цікавою мовою. Ці матеріали сприяють розвитку української національної самоідентичності та ефективно протистоять пропаганді. Це дуже важливо для зміцнення духовної та історичної спадщини України.

Окрім того, важливим елементом є висвітлення особистостей, які вплинули на крадіжку української історії. Розгляд Феофана Прокоповича, який використовував свої знання та авторитет для створення міфу про триєдиний російський народ, допомагає зрозуміти, які методи використовувались для збереження імперського статусу Росії та як українці були залучені до цих процесів. Його постать, а також діяльність розглядають блогери на каналах «Історична правда», «Історія для дорослих», «імені Т. Г. Шевченка». Наповнені змістом та доступні для перегляду, ці канали стають важливим інструментом у боротьбі за національну свободу та історичне минуле, відкриваючи шлях Україні у світле майбутнє.

Отже, для успішного ведення інформаційної війни необхідно не лише володіти сучасними технологіями та медіаресурсами, але й бути здатним відрізняти правду від брехні, знати історію взаємостосунків України і Росії, цікавитися новими історичними дослідженнями, займатися власною науково-дослідною роботою, не цуратися архівів, досліджень забутих істориків. Відтак історичні ютубканали заповнюють прогалину в масовій історичній освіті, яку не могла дати старшим поколінням українців радянська, а відразу після здобуття

Україною незалежності – пострадянська школи. Отже, історичні ютубканали в українському медіапросторі — ефективний інструмент, який відіграє вагомий роль у відстоюванні історичної правди та спростуванні міфів і брехні про минуле, яку поширюють російські пропагандисти.

РОЗДІЛ 4. АКТУАЛЬНІСТЬ ІСТОРИЧНИХ ЮТУБКАНАЛІВ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

Останні роки принесли чимало змін у медіасфері України. Популярність здобули медіа на різних платформах, які займаються просвітницькою діяльністю. У 2022 році через розв'язання Російською Федерацією повномасштабної війни в Україні відбулось справжнє піднесення українських історичних ютубканалів, які поширюють популярний контент про українську та світову історію, аналізують причини і наслідки історичних подій, висвітлюють життя та діяльність історичних постатей, проводять паралелі між минулим і сучасним.

Історична освіта стала вагомою часткою інформаційного простору України. Зацікавленість українців історією компенсується появою та розвитком історичних ютубканалів. Дослідження ринку історичних каналів дає можливість визначити основні тенденції розвитку українського суспільства, його еволюцію і вплив на політичні процеси в Україні, на постколоніальну ревізію застою в системі державного управління, освіти, науці, культурі, в побуті.

4.1. Ринок історичних ютубканалів в Україні

З початку російсько-української війни у 2014 році та після повномасштабного вторгнення Росії в Україну в 2022 році історією зацікавилась найбільш інтелектуально підготовлена частина українського суспільства, яка раніше не приділяла достатньо уваги своєму минулому. Саме ця частина українського суспільства зрозуміла, що в основі всіх війн Московії, Московського царства, Російської імперії, СРСР, що був модернізованим більшовиками варіантом Російської імперії, і нарешті Російської Федерації лежить імперський інстинкт, пов'язаний із бажанням постійного захоплення чужих земель. І цей інстинкт російський політичний клас завжди загортає в

історичну обгортку, вигаданою індивідуально для захоплення кожного народу. Для України є теж свій індивідуальний міф, який виправдовує російську агресію. За цим міфом, немає такої нації, як українці, є єдина російська нація, що складається з трьох гілок (субетносів): великоросів, малоросів і білорусів. Тому, за версією Кремля, нинішня війна (чи то пак спеціальна військова операція) – це звільнення України від місцевих «фашистів», які захопили «історичну частину» Росії за потурання західних країн, що є російськими історичними ворогами.

Щоб розібратися з цією історичною брехнею, потрібно знати історію, тому найактивніша і свідома частина українського суспільства надолужує брак якісної історичної освіти через історичні ютубканали.

Органічно, що поступово освітній контент на ютубі почав зростати, задовольняючи потреби аудиторії у вивченні українсько-російських історичних стосунків. Українські історичні ютубканали стали форумом для обговорення важливих подій, політичних процесів та формування національної ідентичності. Це дає можливість українцям глибше зануритись у свою історію, зрозуміти її важливість для сьогодення та майбутнього.

Ринок історичних ютубканалів в Україні дійсно є надзвичайно розвиненим. За останні кілька років з'явилося багато нових інформаційних майданчиків, які пропонують цікавий історичний контент. Їх не можна назвати однаково якісними, адже авторами відео є як професійні історики, працівники архівів, журналісти, так і звичайні аматори і блогери.

Крім того, існує спеціалізація історичних ютуб-каналів. Пошукові системи подають 100 найпопулярніших історичних каналів на платформі ютубу.

Канал «SPQR. Стародавній Рим та Стародавній Світ» спеціалізується на давніх цивілізаціях; «Поліська Січ» спеціалізується на українських національно-визвольних змаганнях; «Kozak Media» на історії козаччини; широкий спектр історії від перших цивілізацій до сьогодення подають ютуб-канали «Riddler UA», «Wild Fox»; краєзнавчі історії висвітлюють ютубканали Волині й регіональні

«Історія України і Волині» та «Музей історії Дніпра»; про відомих українських історичних діячів розповідає канал «Останній Гетьман» [26]; український історичний контекст аналізують історичні канали «Книга-мандрівка. Україна» [13], «Локальна історія» [19], «Обличчя Незалежності» [24]; спеціалізується на світових подіях: «WAS: Популярна історія» [50].

Найбільш рейтингові історичні ютубканали «імені Т.Г. Шевченка» [6], «Історія для дорослих» [10] та «Історія Без Міфів» [9] стали популярними завдяки своїм унікальним матеріалам та яскравому аналізу історичних подій. Вони допомагають глядачам краще зрозуміти історичні процеси, що відбувалися в Україні та світі, навчають критично мислити та аналізувати минуле. Кожен проєкт має свої специфічні відмінності, які тільки сприяють розвитку. Це іронічна форма викладу подій, пікантні подробиці, унікальні анімації, графіка, формат інтерв'ю, використання мемів тощо. Завдяки подібним засобам вивчення історії стає не таким нудним, як здається, а уподібнюється до перегляду кінофільму.

Щоб усвідомити популярність історичного контенту на платформі відеохостингу, варто керуватись реальними цифрами. Так, найпопулярніші канали на момент дослідження мають сотні тисяч користувачів, а окремі відео набирають мільйони переглядів.

Перше місце за величиною аудиторії серед найрейтинговіших каналів займає імені Т.Г. Шевченка — проєкт блогера та письменника Віталія Капранова, який донедавно він вів зі своїм братом-близнюком Дмитром. Канал створено в 2019 році. Він має 965 тисяч підписників, загальна сума переглядів перевищує 116 мільйонів. Це один із найуспішніших проєктів серед українського ютубу, який регулярно поширює відео про історію України. Ще до 2022 року канал мав багато прихильників, а найпопулярніші відео «Історія України за 10 хвилин», «Переверніть прапор негайно! Чи ні? Розбираємося. Прапор України. Український прапор» набрали по 3,1 мільйона переглядів [29].

За роки повномасштабного вторгнення Віталій Капранов створив чимало пізнавального контенту, який допоможе розібратись у питанні розвитку російсько-українських відносин («Міфи про братні народи» [21] — 1 млн переглядів, «Чому Росія ніколи не відчепиться?» [39] — 939 тис. переглядів), розкриє цікаві таємниці історії України («Чому брешуть про вік України?» — 222 тис. переглядів). Значна частка відео присвячена подіям російсько-української війни: звільненню Харківщини, обороні Маріуполя, незламності Херсону [38].

Наступний у рейтингу канал «Історія без Міфів», що має 878 тисяч підписників і 165 мільйонів переглядів. У створенні відео беруть участь фахові історики, а тематика випусків охоплює широкий спектр питань. Ведучий Владлен Мараєв — кандидат історичних наук. Перше відео опубліковане у 2020 році. Оновлення відбувається двічі на тиждень. Більшість випусків присвячені дослідженню історичних постатей, руйнуванням фейків і міфів, глибокому аналізу історичних подій. Найбільш популярні відео мають понад мільйон переглядів. Це матеріали «Прорахунки Гітлера: чому вермахт не захопив Москву?» [31], «Кьонігсберг – “ісконно русская земля”?» [18], «Путінський міф про дарований Крим і Донбас» [32]. Насправді ж автори каналу розвіюють міфи не лише української історії, а й світової. Найцікавіші відео на каналі стосуються Наполеонівських поразок, відносин держав на світовій арені, розпаду та створенню інших держав тощо. Особливістю каналу є дотримання журналістських стандартів, структуроване подання інформації, охоплення багатьох тем, професійність.

Успіх деяких проєктів пояснюється авторитетом ведучих. Це стосується авторських ютуб-каналів, серед них — проєкти історика Олександра Алфьорова [25], журналіста Вахтанга Кіпіані [14], громадського діяча та історика Володимира В'ятровича [2]. Автори створюють професійний просвітницький контент і мають неабиякий успіх серед глядачів. Кожен із цих каналів відрізняється тематично, формою викладу, харизмою ведучих.

Акім Галімов добре відомий українцям своїми історичними розвідками. Так, нещодавно на ютубі запусився проєкт «Реальна історія», який раніше українці могли побачити на телеекранах продовж багатьох років. Хоча цього разу автор не робить сенсаційних відкриттів і сміливих гіпотез, а оперує фактами, доведеними історичною наукою (принаймні українською), ютубканал досить привабливий з точки зору глядача. Цьому одночасно сприяло кілька факторів. У «Реальній історії» Акім Галімов розбирає улюблені вигадки ворога. «Крим і Донбас завжди були російськими», «Ленін придумав Україну», «Червона армія — непереможний герой», «Степан Бандера — нацист і вбивця» тощо. Зрозуміло, що аудиторією автора є не цивільні росіяни, які підтримують диктатора. Галімов розвінчує російські міфи виключно для українців. Звичайно, загалом факту вторгнення нам достатньо для боротьби. Але набагато ефективніше для подальшого розвитку України знати та усвідомлювати, що ворог не просто підлий вбивця, а патологічний брехун. Він вигадував історичні образи та твердження, які не витримали б навіть побіжного огляду.

Досить успішним є канал «Історія для дорослих», що функціонує з лютого 2021 року і набрав понад 333 тисячі користувачів. Динамічно і емоційно веде свій історичний канал письменник і журналіст Олег Криштопа. Основою його досліджень є пікантні історичні події. «Уроки історії в школі відбили вам інтерес до неї? Знайомо до сліз! В нас тут не буде нудних дат. Зате буде – про секс, раси, нації, релігії, зради, любов і війни» – написано в рубриці «Про канал». Багато випусків присвячено дослідженню «російського світу», російсько-українських протистоянь упродовж століть і, звісно ж, аналізу сучасної війни.

Повномасштабне вторгнення стало поштовхом для появи нових каналів на історичну тематику. Авторський проєкт «Новосилецький», присвячений політиці та історії, існує пів року і має 233 тисячі користувачів. Проєкт «Паляниця» створений у березні 2022 року для висвітлення подій російсько-української війни [23]. Серед їхніх випусків є історії про створення Державного гімну, Степана

Бандеру, про українську національну валюту. Аматорський канал «Так Званий» має 43,7 тисячі підписників і відео про історію України та про видатних українців Левка Лук'яненка, Георгія Гонгадзе, Василя Стуса, В'ячеслава Чорновола [34]. Ці канали створені звичайними українцями під час повномасштабної війни, яку Росія розв'язала в Україні, для популяризації української історії та підтримки національної сили й консолідації української нації.

Загальна кількість користувачів 100 українських історичних каналів – 7 мільйонів підписників. Це не точне число, адже деякі шанувальники історії є користувачами одразу кількох ютубканалів. Але безперечно одне: з кожним днем кількість підписників українських історичних ютубканалів зростає.

4.2. Дослідження місії та впливу історичних ютубканалів України

Історична тематика завжди перетинається з політикою. Саме тому українські історичні ютубканали впливають на сучасні політичні процеси, на формування і розвиток національної свідомості та історичної пам'яті. Ще одна важлива місія професійного історичного контенту в медіапросторі — протистоянню пропаганді, руйнування російських міфів та витіснення з ринку російського історичного контенту.

Історики і блогери відіграють важливу роль у відтворенні минулого, пов'язаного з сучасним і майбутнім. Саме цим праця історичних блогерів схожа на працю журналіста-розслідувача та науковця, що аналізує минуле, аби пояснити сучасність і проявити контури майбутнього. Історичні канали на платформі ютубу стали важливим сегментом інформаційного простору, їх поширення та розвиток фундаментально важливі для української нації, оскільки допомагають зберегти й поширити знання про власну історію. Важливо, щоб інформація, яка має значний вплив на формування національної ідентичності та світогляду, була правдивою. Тому вирішальну роль у цьому процесі відіграють

історичні дослідження, що допомагають зберегти нашу історичну пам'ять і вистояти в інформаційній війні з Росією, важливою складовою якої є історія.

За останні кілька років історичні ютубканали стали популярними серед українських глядачів. Ці майданчики пропонують різноманітні відеоматеріали, які допомагають збільшити інтерес до історії України, вивчити нові факти та ознайомитися з культурною спадщиною країни. Місія історичних ютубканалів полягає у поширенні знань та сприянні розвитку історичної свідомості серед українського народу. Вони допомагають розширити кругозір, виявити та відновити забуті факти і події, зберегти культурну спадщину країни для наступних поколінь.

Вплив історичних ютубканалів в Україні виявляється в тому, що вони допомагають підвищувати рівень освіти та культурного розвитку нації. Багато з цих каналів зосереджуються на розкритті забутого та невідомого, а це дозволяє розширити знання про історію своєї країни. До інших важливих ефектів відносяться виховний і духовний вплив історичних ютубканалів на глядачів. Вони допомагають формувати національну самосвідомість, руйнують міфи та борються із застарілими упередженнями, які залишила по собі радянська система освіти та впровадила російська пропаганда.

З огляду на це, постає питання про якість матеріалів. Адже левову частку історичного контенту на ютубі створюють не професійні історики, а часто журналісти, блогери, письменники. Тому цілком логічними є запитання: наскільки якісно, різнобічно та цікаво медіа висвітлюють історію? Які джерела слугують основою для створення відео? Чи дотримуються автори журналістських стандартів, таких як баланс думок, правдивість інформації, відділення фактів від коментарів? Та чи варто дотримуватися цих стандартів?

Цілком логічно було б ставити ці питання відносно новинних медіа. Але більшість історичних каналів на ютубі диференціюють себе як просвітницькі та розважальні медіа, де рамки більш розмиті. Тому залишається лише покладатися

на професійність авторів і ведучих історичних ютубканалів. Багато істориків ревниво ставляться до того, що історія стає публічною. Не всі працівники архівів, дослідники та науковці погодяться на те, щоб доступно розповідати про історію масовій аудиторії. Але потреба у цьому є, тому порожню нішу займають журналісти, блогери або політики. І часто в їх руках історія перетворюється на популізм, іноді перекирчуються факти, з'являються спекулятивні висновки.

Саме тому важливо, щоб до створення та функціонування історичних ютубканалів були причетні науковці, котрі збалансовуватимуть наукову інформацію. Одним з успішних прикладів таких проєктів є канал «Історія без міфів», ведучим якого є кандидат історичних наук, а експерти — фахові історики — викладачі, співробітники наукових інститутів та історичних музеїв, кожен із яких є спеціалістом із конкретної проблематики. Завдяки професійному монтажу, цікавим сценаріям та доступності інформації канал користується великою популярністю і має серйозний вплив на аудиторію.

Війна України з Росією триває, і поряд з цим триває розвиток української самобутності та національної ідентичності, важливою віхою якої вважається вивчення історії, поширення історичних фактів у маси та руйнування міфів. Завдяки професійному, цікавому та інформативному контенту на різних майданчиках Україна наближається до цілковитої перемоги на інформаційному фронті і забезпеченні світлого майбутнього всьому українському.

4.3. Тенденції розвитку та перспектив історичної тематики на українському ютубі

Перш ніж виокремлювати одну тематику, варто звернути увагу на розвиток українського ютубу загалом. На жаль чи на щастя, він тільки розвивається і набирає обертів.

До 2022 року було чимало блогерів та проєктів, створених в Україні, про історію. Але чимало каналів виходило російською мовою, щоб охопити більшу аудиторію з Казахстану, Білорусі, Росії тощо. Після розв'язання повномасштабної війни Росією в українському ютубі відкрилось друге дихання, і фактично кожного місяця зростає кількість українських історичних каналів і зростає їхня аудиторія.

Зростаюча потреба українського суспільства в знаннях про свою історію стимулює розвиток українських відеоблогів. Українці хочуть більше дізнаватися про своє коріння і зробити свій внесок у збереження національної історичної спадщини. Популярність історичних каналів вже давно підтверджується рядом відомих проєктів, які пропонують цікаву та пізнавальну інформацію про історію України. Професійно знятий контент та якісні розповіді експертів зробили їх популярними серед глядачів.

Перспективи розвитку історичних блогів на платформі ютубу в Україні доволі обнадійливі, оскільки кожен рік з'являються нові технології та можливості для створення ще цікавішого та креативнішого контенту. Наприклад, застосування віртуальної та доповненої реальності дозволяють більш детально розглянути пам'ятки архітектури, а це збільшує інтерактивність та сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Крім того, історичні канали на ютубі можуть розвиватися шляхом співпраці з музеями, архівами та іншими культурними інституціями, які можуть надати доступ до своїх експонатів та інформаційних ресурсів.

Успіх науково-просвітницького, культурного та патріотичного контенту у форматі відео пояснюється зростанням популярності відеоконтенту, інтерактивності та кросмедійності. Як показує практика із телебаченням, попит відеоконтенту в мережі тільки зростатиме. Тим більше цьому сприяє активність молодіжної аудиторії, на яку часто спрямована робота історичних ютубканалів.

Зростання кількості громадян України з доступом до інтернету та їх бажання пізнавати більше фактів з минулого створює потужний запит на новий та якісний відеоконтент. Ютуб є однією з найбільш популярних платформ в Україні, що дозволяє людям дивитися відео на різні теми і відчувати себе частиною великої спільноти. Отже, ця соціальна цифрова платформа має всі передумови, щоб стати ще більш популярною в Україні.

Важливим чинником в перспективі розвитку історичних, культурних та просвітницьких проєктів на ютубі є можливість монетизації відео. Прихід рекламодавців, поява інтеграцій та опанування блогерами патреону стає стимулом для більшої кількості людей створювати відео та покращувати якість контенту. Це зумовлено тим, що діяльність на ютубі стає основним джерелом прибутку для багатьох авторів. Відтак автори каналів матимуть більше можливостей для свого подальшого розвитку.

Перспективи розвитку історичних каналів на платформі ютубу дійсно перспективні. Розвиток інформаційних технологій, згуртованість української нації перед загрозою геноциду з боку Російської Федерації, підйом національної свідомості, зростання потреба аудиторії в якісному українському контенті та сучасні політичні події лише сприятимуть появі та популярності вітчизняних інформаційних проєктів. Український ютуб має великий потенціал для розвитку і може стати важливою культурною та інформаційною платформою в Україні та за її межами. Створення відповідного відеоконтенту допоможе просувати українську культуру, традиції та сприятиме залученню уваги до сучасного життя України.

У результаті аналізу сучасного українського медіапростору та політичної ситуації в країні, можна зробити висновок, що питання історії України є надзвичайно актуальними та важливими для українського суспільства. Залучення суспільства до дискусії та вивчення власної історії є необхідним кроком на шляху до формування національної ідентичності та зміцнення державності.

Особливу актуальність тема історії отримала в контексті сучасної війни України з Росією та відчутного засилля пропаганди з боку ворога. Українське суспільство змушене опиратись агресії, захищати свою незалежність та територіальну цілісність, тому розуміння своєї історії та національної ідентичності стає надзвичайно важливим для мобілізації та підтримки національної оборони.

Отже, можна зробити висновок, що українське суспільство, враховуючи сучасну війну з Росією та надзвичайне засилля пропаганди, зацікавилася історією України. Попит породив пропозицію, тому тема історії в українському медіапросторі досить обговорювана та жадана. Щоб розібратися з історичною брехнею та отримати якісну інформацію про історію України, українське суспільство надолужує брак якісної історичної освіти через історичні ютуб-канали. Українські історичні ютубканали стали важливим форумом для обговорення важливих подій, політичних процесів та формування національної ідентичності. Ринок історичних ютубканалів в Україні дійсно є надзвичайно розвиненим, що породжує велику конкуренцію та змушує блогерів покращувати якість свого контенту. Зростання якості контенту є позитивним явищем, адже це забезпечує доступність та якість інформації про історію України для широкого загалу. Таким чином, історичні ютубканали стали важливим засобом не тільки пізнання історії, а й формування свідомості українського суспільства.

Варто зазначити, що якість матеріалів на історичних ютубканалах може значно відрізнятись. Автори таких каналів повинні розуміти відповідальність за те, що вони публікують і як це може вплинути на свою аудиторію. Не завжди журналісти та блогери мають достатній рівень знань історії, щоб зробити вірні висновки та подати інформацію без спотворень. Тому важливо, щоб на процес створення та функціонування історичних ютубканалів були причетні також науковці, які мають відповідну освіту та досвід роботи з історичними джерелами.

Навіть якщо історичні ютубканали не мають на меті замінити наукові джерела, вони можуть стати джерелом інформації для великої кількості людей. Тому важливо, щоб інформація, яка публікується на цих каналах, була правдивою та актуальною. Це особливо важливо в контексті політики та національної свідомості, оскільки неправильне сприйняття історії може призвести до невірних висновків та різноманітних спотворень. Тому важливо підтримувати розвиток професійних історичних ютубканалів та забезпечувати їм доступ до наукових джерел та експертів.

Розвиток українського ютубу в останні роки є дуже обнадійливим. З'явилися нові технології, які дозволяють створювати якісний та цікавий контент, а також розширюють можливості для монетизації відео. Разом з тим, зростає інтерес глядачів до відеоблогів, де розповідають про історію України та українську культуру. Такі відеоблоги допомагають поширювати знання про нашу країну та виховують патріотичність. Не менш важливою є можливість залучення уваги до сучасного життя України та проблем, з якими стикається наше суспільство. Тому, створення відповідного відеоконтенту на історичну тематику має великий вплив на розвиток України в перспективі не лише в культурі, але й в інших сферах суспільного життя.

ВИСНОВКИ

У дослідженні проаналізовано ринок українських історичних ютубканалів, їхню спеціалізацію, контент, манеру ведення випусків, стилістику, популярність. Історія та її висвітлення в медіапросторі України відіграє важливу роль у формуванні модерної української нації. Знання про історію України є важливим фактором у вихованні молодого покоління, формуванні національної свідомості та посиленні національної ідентичності. Тема історії набуває особливого значення на тлі сучасної війни України з Росією. Зважаючи на необхідність українського суспільства протистояти агресії та захисту незалежності й територіальної цілісності, усвідомлення своєї національної ідентичності й історії набуває великого значення в мобілізації та підтримці національних оборонних зусиль. Інформаційна війна стала небезпечною реальністю, яка стосується найбільшого воєнного конфлікту після Другої світової війни, що проходить на українських землях [37, 103].

Після Революції гідності відбувся сплеск інтересу українського суспільства до історії України, внаслідок якого історична тематика стали актуальною українському інформаційному просторі. За відсутності масової історичної освіти громадськість звертається до ютубканалів, які спеціалізуються на історичних подіях, щоб протистояти історичним фейкам і отримати об'єктивну інформацію про минуле України. Українські історичні ютубканали стали важливими для екзистенційного виживання та збереження національної ідентичності в умовах російської війни, задуманої Кремлем як геноцид української нації та захоплення України. Ринок історичних ютубканалів в Україні надзвичайно розвинений, що призводить до гострої конкуренції серед блогерів, змушуючи їх підвищувати якість свого контенту. Гугл інформує про 100 найпопулярніших українських історичних ютубканалів. Висока конкурентність серед каналів, що спеціалізуються на історії, допомагає підняти рівень якості та популярності на

цьому ринку інформаційних послуг. Український ютуб став важливим джерелом інформації для багатьох українців, платформою для самовираження, відкриваючи перспективи для всіх, хто цього хоче, зробити свій внесок у розвиток України. Ютубканали набувають усе більшої популярності серед журналістів, істориків та користувачів, які шукають якісний і цікавий контент на історичну тематику, щоб краще зрозуміти минуле нашої країни та інших країн. Аналіз ринку історичних ютубканалів в Україні дозволяє виявити підвищений інтерес масової аудиторії до історії нашої країни. Ютубери, які створюють контент на історичну тематику, займають помітне місце в сучасній медіасфері і мають значний вплив на формування свідомості та культури українського суспільства.

Аналізуючи платформу ютубу, можна простежити, як розвиваються історичні канали в Україні, як розвінчуються історичні міфи, що поширює російська пропаганда, відкриваючи таємниці української історії, на які було накладено табу Російською імперією та Радянським Союзом. Ці ютубканали завоювали велику аудиторію в Україні та за її межами, викликаючи значний інтерес у всіх, хто цікавиться історією України та українського народу, що героїчною боротьбою за свою свободу з російськими загарбниками надихає мільйони людей у всьому світі. Розкриваючи історичну правду та розвінюючи міфи, історичні ютубканали допомагають українському суспільству краще зрозуміти своє минуле, щоб не допустити повторення історичних помилок у теперішньому та майбутньому. Українські блогери спростовують російські історичні фейки про штучність української нації та української мови, ніби створеної австрійським генштабом, а України – Леніним. Росіяни вважають себе старшими братами українців. Однак сучасні українські історики, розвиваючи історичні ідеї, закладені Миколою Костомаровим та Михайлом Грушевським, дотримуються протилежної точки зору. Один із українських істориків та археологів Леонід Залізняк пояснює, що коли розпалася Римська імперія, на її

руїнах утворилися такі країни, як Італія, Франція, Іспанія, Португалія, Румунія, які розмовляють романськими мовами. Коли розпалася Іспанська імперія, утворилися Аргентина, Болівія, Венесуела, Колумбія, Куба, Панама, Перу, Уругвай, Чилі, які розмовляють іспанською мовою.

А коли розпалася Русь зі столицею в Києві, на її руїнах згодом утворилося два народи – білоруси і росіяни, і міг утворитися ще новгород-псковський народ, винищений Московією під час захоплення нею сусідніх земель. Відтак країна, яка у XIII столітті стала Московією, що була західним улусом Золотої Орди, в 1721 році зробила ребрендинг, коли Петро I за порадою Феофана Прокоповича перейменував Московське царство в Російську імперію, а московитів, які були етнічним субстратом угро-фінських народів (вепси, водь, карели, меря, мешера, мокша, мурома, перм, печора, самоедь, ям) і тюркських народів, перейменували в росіян. Такі відеолекції допомагають українцям позбутися комплексу меншовартості і краще зрозуміти свою унікальність та історичну місію. А російські псевдоісторичні міфи, як-от: Україну вигадав Ленін, українці – штучний народ, а українську мову створено в австрійському генштабі, – історичні фейки, які російська пропаганда використовує в інформаційній війні з Україною.

Отже, українські історичні ютубканали – це досі нечуваний сплеск історичної думки, підготовлений за 32 роки незалежності, коли з'явилися нові покоління українських істориків, які кардинально змінили концепцію етногенезу українського народу, формування української нації, її боротьбу за свою незалежність та відродження державної традиції, яка була в часи Київської Русі, Гетьманщини, Української Народної Республіки та відновилася після 1991 року, коли розвалився СРСР.

Саме історичні ютубканали компенсують брак історичних знань, які частина українського народу не змогла одержати в середній школі та вузах. І зараз, у зв'язку з російсько-українською війною, під час якої історія стала нібито

причиною нападу Російської Федерації на Україну, українське суспільство має нагоду за рахунок цікавих відеолекцій професійних істориків, археологів та популяризаторів історії надолужити відсутність знань з історії України. Тому дослідження історичних ютубканалів становить значний інтерес в контексті історії нових українських медіа, інформаційних війн та, загалом, інформаційної безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Байки Дуелянта. URL: https://www.youtube.com/@Duelist_fables (дата звернення: 14.12.2024).
2. В'ятрович В. URL: <https://www.youtube.com/@VolodymyrViatrovych7> (дата звернення: 14.12.2024).
- 3.Волчек Д. «Фабрика тролів». Росіянин розповідає, як працює «пропагандистська кухня» Кремля// URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/fabryka-troliv-prygozhyn-troli/31077830.html> (дата звернення: 14.12. 2024).
- 4.ДокКульт. URL: <https://www.youtube.com/@docultua> (дата звернення: 14.12.2024).
- 5.Зеленський відповів на петицію щодо відкриття офісів Google та Facebook в Україні// Детектор Медіа. 2022. URL: <https://ms.detector.media/it-kompanii/post/28927/2022-02-09-zelenskyu-vidpoviv-na-petytsiyu-shchodo-vidkryttya-ofisiv-google-ta-facebook-v-ukraini/> (дата звернення: 14.12.2024).
- 6.імені Т.Г. Шевченка. URL: <https://www.youtube.com/@imtgsh> (дата звернення: 14.12.2024).
- 7.Іронічний історик. URL: https://www.youtube.com/@ironic_historian (дата звернення: 14.12.2024).
- 8.Історична правда. URL: https://www.youtube.com/@istorychna_pravda – (дата звернення: 14.12.2024).
- 9.Історія Без Міфів. URL: <https://www.youtube.com/@IstoriyaBezMifiv> – (дата звернення: 14.12.2024).
- 10.Історія для дорослих. URL: https://www.youtube.com/@historyforadults_ua (дата звернення: 14.12.2024).
- 11.Історія України за 10 хвилин.
URL:https://www.youtube.com/watch?v=zNFUqradYV4&t=219s&ab_channel=%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96%D0%A2.%D0%93.%D0%A8%D0%B

- 5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0 – (дата звернення: 14.12.2024).
- 12.Історія України і Волині.URL:
<https://www.youtube.com/@ukrainevolynhistory6692> (дата звернення: 14.12.2024).
- 13.Книга-мандрівка. Україна. URL: <https://www.youtube.com/@Knyga-mandrivka> (дата звернення: 14.12.2024).
- 14.Ковальчук П.Ю. Ринок історичних ютубканалів в Україні. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/03/MODERN-PROBLEMS-OF-SCIENCE-EDUCATION-AND-SOCIETY-26-28.03.23.pdf> (дата звернення: 14.12.2024).
- 15.Ковальчук П.Ю. Інформаційні міфи та російські міфи про Україну.URL:
<https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/03/MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-26-28.02.2023.pdf> (дата звернення: 14.12.2024).
- 16.Комарчук О. Маніпулятивні технології російських ЗМІ в рамках сучасної гібридної війни. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Міжнародні відносини. 2016. № 2. С. 60-66.
- 17.Космина В. Г. Історичний метод Освальда Шпенглера// В. Г. Космина. 2006. URL: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2006/6/10.pdf> (дата звернення: 14.12.2024).
- 18.Кьонігсберг – «ісконно русская зємля»? URL:
https://www.youtube.com/watch?v=9L8943WKDg0&t=954s&ab_channel=%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%D0%91%D0%B5%D0%B7%D0%9C%D1%96%D1%84%D1%96%D0%B2 (дата звернення: 14.12.2024).
- 19.Локальна історія. URL: <https://www.youtube.com/@localhistoryUA> (дата звернення: 14.12.2024).
- 20.Михайлова О. Блогосфера як інструмент соціокультурних трансформацій у сучасній Україні // https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/mychailova_blogosfera.pdf (дата звернення: 14.12.2024).

21. Міфи про братні народи. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=H2G2wTqlImI&t=479s&ab_channel=%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96%D0%A2.%D0%93.%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0 (дата звернення: 14.12.2024).

22. Музей історії Дніпра. URL: <https://www.youtube.com/@user-hn1pt5js2r> (дата звернення: 14.12.2024).

23. Новосилецький. URL: <https://www.youtube.com/@novosyleckij> (дата звернення: 14.12.2024).

24. Обличчя Незалежності. URL:

<https://www.youtube.com/@FacesOfIndependence> (дата звернення: 14.12.2024).

25. Олександр Алфьоров. URL: <https://www.youtube.com/@OleksandrAlforov> (дата звернення: 14.12.2024).

26. Останній Гетьман. URL: <https://www.youtube.com/@LastHetman> (дата звернення: 14.12.2024).

27. Паляниця. URL: https://www.youtube.com/@Palianitsia007_gumor_ua – (дата звернення: 14.12.2024).

28. Пєвцов Г. В. Реалізація підходів інформаційної війни Російською Федерацією в сучасному інформаційному просторі України. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2014. № 2. С. 10-13.

29. Переверніть прапор негайно! Чи ні? Розбираємося. Прапор України.

Український прапор. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=UHqyAUr1hkY&t=2s&ab_channel=%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96%D0%A2.%D0%93.%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0 (дата звернення: 14.12.2024).

30. Поліська Січ. URL: <https://www.youtube.com/@poliskasich> (дата звернення: 14.12.2024).

31.Прорахунки Гітлера: чому вермахт не захопив Москву? URL:

https://www.youtube.com/watch?v=L7tSui1W5pI&ab_channel=%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%D0%91%D0%B5%D0%B7%D0%9C%D1%96%D1%84%D1%96%D0%B2 (дата звернення: 14.12.2024).

32.Путінський міф про дарований Крим і Донбас.URL:

https://www.youtube.com/watch?v=FAoc2X-rmxg&t=585s&ab_channel=%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%D0%91%D0%B5%D0%B7%D0%9C%D1%96%D1%84%D1%96%D0%B2 (дата звернення: 14.12.2024).

33.Скрипін В. #YouTubeKyiv. Українські блогери пожалілись, що українським сегментом YouTube керує «московський офіс» та закликали Google якомога швидше відкрити представництво у Києві // Володимир Скрипін // URL:

<https://itc.ua/ua/novini/youtubekyiv-ukrayinski-blogeri-pozhalilis-shho-ukrayinskim-segmentom-youtube-keruye-moskovskij-ofis-ta-zaklikali-google-yakomoga-shvidshe-vidkriti-predstavnicztvo-u-kiyevi/> (дата звернення: 14.12.2024).

34.Так Званий. URL: <https://www.youtube.com/@takzvaniy> (дата звернення: 14.12.2024).

35.Требін М. П. Феномен інформаційної війни у світі, що глобалізується. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. Сер.: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2013. № 2. С. 188–198.

36.У пошуках істини. URL: https://www.youtube.com/@U_Poshukakh_Istyny (дата звернення: 14.12.2024).

37.Фещенко І. В. Інформаційна війна як органічна складова сучасного збройно-політичного конфлікту. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2021. Т. 13, № 1. С. 96-103.

38.Чому брешуть про вік України? URL:

https://www.youtube.com/watch?v=ZgLWn-X_hok&t=970s&ab_channel=%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96%D0

%A2.%D0%93.%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0 (дата звернення: 14.12.2024).

39.Чому Росія ніколи не відчепиться? URL:

https://www.youtube.com/watch?v=QfZF1rh_M8Q&ab_channel=%D1%96%D0%B5%D0%BD%D1%96%D0%A2.%D0%93.%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0 (дата звернення: 14.12.2024).

40.Шлісс Г. Як YouTube здійснює цифрову революцію в навчанні // Геро Шлісс.

DW, 2019. URL: <https://www.dw.com/uk/%D1%8F%D0%BA-youtube-%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%B9%D1%81%D0%BD%D1%8E%D1%94-%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%83-%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D1%96%D1%8E-%D0%B2-%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%96/a-49050346> / (дата звернення: 14.12.2024).

41.Щось про історію. URL: <https://www.youtube.com/@shchos> (дата звернення: 14.12.2024).

42.Kozak Media. URL: <https://www.youtube.com/@KozakMedia> (дата звернення: 14.12.2024).

43.Kozak UA. URL: <https://www.youtube.com/@otaman2014> (дата звернення: 14.12.2024).

44.Ridddle UA. URL: <https://www.youtube.com/@Ridddle> (дата звернення: 14.12.2024).

45.SPADOK TV. URL: <https://www.youtube.com/@spadok> (дата звернення: 14.12.2024).

46.SPECIAL REPORT DIGITAL 2023. we are social, 2023. URL: <https://wearesocial.com/uk/blog/2023/01/digital-2023/> (дата звернення: 14.12.2024).

47.SPQR. Стародавній Рим та Стародавній Світ. URL:

https://www.youtube.com/@spqr_ancient_rome (дата звернення: 14.12.2024).

48. The War in Ukraine Is Getting Complicated, and America Isn't Ready. The New York Times. 2022. URL: https://www.nytimes.com/2022/05/19/opinion/america-ukraine-war-support.html?fbclid=IwAR3AQ56wg_jvhnTeNyUS_SO6U8BMeJXD9AHReQggDdqCouQJ-Sy6fX__2N0 / (дата звернення: 14.12.2024).
49. Vakhtang Kipiani. URL: <https://www.youtube.com/@samvydav/videos> (дата звернення: 14.12.2024).
50. WAS: Популярна історія. URL: https://www.youtube.com/@WAS_UA (дата звернення: 14.12.2024).
51. Wild Fox. URL: <https://www.youtube.com/@wildfoxfilm> (дата звернення: 14.12.2024).